Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

Сердало

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадуьл 1925 шера дегз ◆ ШИНАРА, 19 ЯНВАРЬ, 1982 ШУ. ◆ № 8 (5574). ◆ Мах 3 кеп.

КПСС Центральни Комитетеи СССР Министрий Советеи

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТОН СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТОН ТІАИПЦАБ «1982 ШЕРА БІАЬСТАН КХАШКАРА БАЛХАШ ДАРА КИПЧО ЯРАН УЖ ЧАКХДАХАРАН КХЫ ТІА ДЕ ДЕЗАРЕХ» БОЛА СОЦАМ.

1982 шера бlаьстан кхашкара балхаш ший ханнахьен геттара дикен чакхдоахилга lалашдар духьа КПСС Центральни Комитетон СССР Министрин Советон союзни республикай Компартеи ЦК-и Министрий Советашш, СССР юрта боахама Министерство, СССР мелиорацеи хин боахамен Министерство, СССР Госкомсельхозтехника, СССР заготовкай Министерство, СССР сомий баьцадарий боахама Министерство, СССР кхачан промышленноста Министерство, СССР яйгача промышленноста Министерство, Центросоюз, парте краевой, областной районни комитеташ автономин республикай Министрий Советаш, халкъа депутатий моттигерча Советий исполкомаш, моттигера юртбоахама органаш, колхозийн, совхозийн кулгалхой декхарийла баьб 1982 шера колхозашкей, совхозашкей, кхыча юртбоахама предприятешка бlаьстан кхашкара балхаш лакхача агротехнически боарам тlа чакхдоахилга lалашде, из дара:

— колхозаши совхозаши, кхыйола юртбоахама предприятеш дикал лакха йолча дlадуьча фуиа, дlайоrlача материалашца кизза lалашъяра, уж кийчдеш чакхдаккхаран дlадуьча лаккхача кондицешка дlакхоачададарам кхы тlа а де дезар де; доаладолча юртбоахама культурай кердача районированнии перспективни сортехи гибридехи пайда эцара къаьстта уйла тlаяхийта, фук дlайоrlа материалаши па йойтара лоаттабе боагlа тlахьожам лоаттабе:

— дlайийна доакъара культураш механизированни бригадаштеи звеньяштеи тlачlоагlъелга lалашде, доккхий хьувкъамаш дахара эпача техникацеи удобренешцеи кхоачам а беш; доакъара лаьрхlа дlас негаргйолаш мел йола горохи кхыйола бобови культураши фуна юкъелхьара кхы тlа а де дезар де.

— понаштеи даьгlенаштеи гlулакх дара мероприятеи комплекс чакхъяккха, цар овсарле дикка лакхъергйолаш;

— шекара свекла, лен-долгуиеи, кхыйола технически культураш дикагlа хьулгьийтара гlулакхаш чакхдахарца цхьана уж культураш белгальяча технически культурай продукци пачхьалкхенга йоккхара планаш хьадда кхоачашъелга lалашдергдолча лаьттащка дlас.

— бlаьстан кхашкара балхаш дета хана колхозашка, совхозашка кхыча юртбоахама предприятешка материальни ресурсех дикагlеи кхам беши пайда эцара тlеrаль мероприятеш чакхъяха;

— колхозашка, совхозашка, кхыча юртбоахама предприятешка органически минеральнии удобренеш дlа. [illegible] чакхдахар lамаш лорачча эша чеш средствашк, [illegible] доккхачеи [illegible] пайда эцара эффективность оне;

— бlаьстан кхашкара балхаш дара машинно-тракторни парк кийчделча чакхдаккхара де доагlар де. Бlаьсти дlахаш дlас долададекхьа шиниlра хьалха тракторан, лаьттан тlа балхаш дуи хlамаш дlахьаш йола машинаш, автобензовозаш, кхыйола транспортни средстваш биэза кийча хургйолаш; колхозашкей, совхозашкей ший ханнахьа чакхдоха боахама ший мелиоративни сеташи гlирсаши, дождевальнии хин детген машинаши установкаши, насосно-силовой оборудованин товарей цlенъяреч, промывочнии гlулал чуйолийтеи хиш декхара балхаш, доакъараш кийчдеча машинашта, плат чулача комбайнаштеи кхыча техникацеи ремонт елга сихде: къаьстта уйла тlаяхийта трактораштa, комбайнашта, юртбоахама кхыча машинаштеи оборудованешеи ремонт дикагlа яра; колхозашка, совхозашка, «Сельхозтехника» предприятешка болча ремонтни мастерской низалех бизза пайда эца, цу предприятешка шиш сменагlа болх белга вlаштlехьа а доаккхаш.

— машинно-тракторни агрегаташа шиш сменагlа болх бертболаш боахамаш механизаторий кадрашца lалашде, колхозашка, совхозашка, кхыча юртбоахама предприятешка техниках пайда эцара дикагlйола методаш юкъейоалаелга, балха дикал лакха а йолаш эггара лакхагlча къахьегlама овсарлента кхочара тlехьа лолаеча социалистически яхье юрта боахама механизатораша шерра докъа лоацилга lалашде.

— колхозашка, совхозашка, кхыча юртбоахама предприятешка бlаьстан кхашкара балхаш дета хана общественни кхача кийчбелга, культурно-бытовойи медицински гlулакхаш дета хила ма доагlара вlаштlехьдоаккалга lалашде.

Союзни республикай Министрий Советашта, СССР юрта боахама Министерствана, СССР сомий баьцадаарий боахама Министерствана, СССР Госкомсельхозтехникана, В. И. Ленина цlерагlча юртбоахама lилмай академена тlадиллад:

1982 шера юртбоахама культураш индустриальни технологегlа хьалхеергйола районашки боахамашк белгалде.

— цу районаштеи боахамаштеи лаьрхlа эшаш йола техника, дикал лакха йола дlаде фу, минеральни удобренеш, гербицидаш, ядохимикаташ, кхыйола материально-технически средстваш тьожаелга lалашде;

— кхашкара балхаш доладалалехьа индустриальни технологегlа юртбоахама культураш хьалхеера говзал механизаторашеи юрта боахами социалистшеи lомаелга шерра доархаде.

СССР юрта боахама Министерствацеи СССР Госкомсельхозтехникацеи мукъа бениаб 1982 шера февралемае, машинавкхами Министерствацеи союзни республикай Министрий Советашцеи дага а баьнна, [illegible] 1982 шера I—II кварталах фондех боагlа [illegible] союзни республикай юрта боахама тракторашк, юртбоахама машинашк, минеральни удобренеш доаттанра хилаш [illegible], хlаьта мехкдаьтта продукташца бlалаш еча СССР Пачхьалкхен комитета, эшаш хуле СССР Госснабацеи машинаькъий Министерствацеи дага а ьнна машинаькъанка гlолла мехкдаьтта продуктай моахьаш дlахьийтара схемана юкъе хувцамаш де, юрта боахама доагорен смазочни материалаш лоаттаяр юкъах ца дахар дага а кхоабаш.

Мехкдаьтта продукташца lалашо еча СССР Пачхьалкхен комитета, СССР мехкдаьтта чакхдоахачеи мехкдаьттахимически промышленноста Министерствана, союзни республикай Министрий Советашта тlадиллад 1982 шера хьалхарча ах шера юрта боахама бlаьстан кхашкара балхаш чакхдахара (цу хан-юкъа къоастальча фондаи чотагlа) мехкдаьтта продукташ дlайохьийтилга lалашде кварталашта уж бийкъа але а.

Мехкдаьтта продукташца lалашо еча СССР Пачхьалкхен комитета, СССР Госкомсельхозтехникана, СССР юрта боахама Министерствана тlадиллад бlаьстан кхашкара балхаш дара эша доагора-смазочни материалаш 1982 шера феврале-июне лоатталра график хlара бетта чlоагlъе.

Союзни республикай Министрий Советашта, СССР юрта боахама Министерствана СССР Госкомсельхозтехникана, СССР мелиорацеи хин боахамен Министерствана, СССР сомий баьцадаарий боахама Министерствана, СССР кхачан промышленноста Министерствана, моттигерча цар органашта тlадиллад:

— колхозашкей, совхозашкей, кхыча юртбоахама предприятешка доагора-смазочни материалаш сихагlа дlаяхьара данздаргдоацар кхы тlехьа а ца доахаш делга, хlара боахаме бlаьстан кхашкара балхаш дlадоладалехьа уж чакхдоахилга lалашдеш машинно-тракторни парко хаддаиза болх бе эша материалаш хила езилга дага а кхоабаш;

— доагора-смазочни материалаш дlаухийтача долаш дола кхоачамбоахараш дlадоахилга, царех дикагlа пайда эцига lалашде, мехкдаьтта продукташта нормированияр, учет елги лорадеги тоаде;

— колхозашка, совхозашка, кхыча юртбоахама предприятешка доагора смазочни материалаш лорделги йоагlачул совгlа дlа ца ухийтилеи lалашдергдола мероприятеш оттае а чакхъяха а.

СССР Госснаба, тракторашки юртбоахамаеи машиностроение Министерствана, хьайбий боахамаи доакъараш кийчдаран йолча машиностроение Министерствана, автомобильни промышленноста Министерствана, гlиргаш дара, наькъаш дехкара, коммунальни машиностроение Министерствана, кхыча министерстваштеи ведомстваштеи, союзни республикай Министрий Советашта тlадиллад 1982 шера хьалхарча ах шера эггара хьалхарча аргlанаш юрта боахами хин боахамаи, СССР юртацна дета гlирсий Министерствана предприятеи организацеиштеи 1982 шера хьоаеньча фондий чотагlа, социамо оттабаьча боарамагlеи хананиеи юртбоахама машинаши кхыйола материально-технически средстваши, СССР Госкомсельхозтехникаца къоабальча номенклатурагlа тракторашта, автомобилашта, лаьтта оахачеи ялаташ дlадуьчеи машинашта, моахьаш lодоассадеча машинашта, экскаватораштa, лаьтта оахачеи гlишлони техникаца, насосно-силовой оборудованеця лаьрхlа запасной оатхалаш, хlаьта цигтта автотракторни электрооборудоваши а аккумулятораши а, втулочно-роликови дlанараш, резино-технически изделеши качене подшипникаши лоаттаергйола гlулакх lалашделга.

Къаьстта уйла тlалхийтай запасной оатхалаш республикашта, краяшта, областашта боагl-боагlача боараме лоаттаяра.

СССР Госбанкан союзни республикай Министрий Советаштеи тlадиллад 1982 шера хьалхарча ах шера юрта боахама шера фондий 50 процентал кlезигагlа йоацаш дика хьуи ардайхи йохьийтаргйола гlулакх lалашделга.

Колхозийи совхозийи гlулакхашта кхы тlа а хьожаю материалаш, оборудоваши, машинаш цигтта промышленни министерстваштеи ведомстваштеи задании отгальни юрта боахама кхы тlа а тракторий, автомобилий, юртбоахама машиний, тракторни прицепий, экскаваторий, наькъаш дехкача, гlиргаш хьалдеча машиний запасной оатхалаш, хlаьта цигтта цхьайола машинаш, оборудоваши, материалаш, комплектующи изделеш кийчъераи лоаттаяраи.

СССР Госкомсельхозтехникана тlадиллад СССР юрта боахама Министерствацеи дага а ьнна потребителашта уж социамга хьежаш хьожаяь материалаш, оборудоваши, машинаш, хlаьта СССР юрта боахама Министерствана — исматицидаши поварении тухи нарна юкъе шийс а даь дlадекъилга.

СССР хьуи, целлюлозно-кехата, хьу чакхйоахача промышленноста Министерствацеи СССР хьун боахама йолча Пачхьалкхен комитетан задании сийнай сомн баьцадаараши чудехка дахчни яьшкаш а коача хlачаш чуоттача бешнашта пlепдаш а кийчдаран заготовительни мах бечеи организацешта лоаттадаран, хlаьта машинаькъа Министерствана тlадожадаьд мухь хьетlа бечачул тlехьагlа уж комплекташ, коача хlама чуоттача бешнашта лаьрхlа пlепдаш, юхайоагlа сомн баьца даарашн чухиина тара тlа йотта вагонаш лулга.

Союзни республикай Министрий Советашта, СССР сомии баьцадааргйи боахама Министерствана, СССР юрта боахама Министерствана, СССР кхачан промышленноста Министерствана, СССР торговле Министерствана, Центросоюза тlадожадаьд дlаоттаьь лоаттаечеи дlаухьа кхухьачеи хана сомн баьца даараши чудехка тара цу йойтара де дезар дела а хlаьта цигтта заготовительни организацешна цу тарах рационально пайда эцилгеи мел эш цуи запасаш хулийтилеи lалашдаргдола мероприятеш чакхйоахилга а.

Машинаькъа Министерствана а минеральни удобренеш уж хьаяра мел бийдоли лоаттаеча министерствашта а тlадиллад 1982 шера бlаьстан юхье кхашка ду балхаш дlадоладелш юрта боахама шоай ханнахьа минеральни удобренеш йохьийтилга lалашде дезаш хилар тераькъа а деш, из продукци сихагlа дlайохьийтаргйола гlулакх делга.

СССР Госбанкан боагl боагlача министерстваштеи тlадиллад 1982 шера эггара хьалхарча аргlаша (производства план кхоачашъяьлрльяцар аьнна) хьокаьльча фондегlа трактораш, автомобилаш, прицепаш, лаьтта оахка техника, юртбоахама машинаш, запасной оатхалаш, укх социамо кхы тlа а оттаяьча заданешка хьежаш кийчъеш йола продукци а тlехьа, вракхевача предприятешта lаьржачеи сийрда беташ долчеи металлий прокат, турбаш, материалаш, заготовкаши комплектующи изделеши йохьийтилга.

СССР Госбанка мукъа бениаб, наггахьа сацна далаца ца доале, 1982 шера 1 июлдере кхаччалца къаьст-къаьстача колхозашта ремонтни гlулакхашта хилаиза иргйоацача запасной оатхалехи материалехи, машинно-тракторни паркаи грузовой автомобилаштеи; ремонт яреи технически гlулакх дареи балхех, механизированни юрт боахамеи транспортни балхех боагlа мах дlабалара, мехкдаьтта продуктийи доакъарийи мах, фу хувнарца (из дlакхахьарцо а) дукъа дейна дlадахар дlатакххара, пачхьалкхен ресурсашка ра хьежадеча фуи, минеральни удобреней, гербицидий, ядохимикатий мах дlатакхара, lпеплгаши ютама кlоригаши эцара а хlаьта цигтта колхозой къахьегамах боагlа мах дlабалара а лоацца ха йолла телаш дола кредит тела. Цlаьхха ха а кредит телара планага хьежжа СССР Госбанка мукъа бениаб, цхьа наггахьа йолча хана, 1982 шера къаьст-къаьстача совхозаштеи пачхьалкхен кхыча юртбоахама предприятештеи. СССР Госкомсельхозтехникаи СССР юрта боахама Министерства «Союзсельхозхимия» яхача объединеи предприятешеи организацешеи минеральни удобренеш чулоаттаю складаш, машиний ковнаш, тохкам бу, заправка ю, колу пункташ а йолаш тракторашеи автомобилаши лоаттаю тlа тхоя боаца моттигаш, цlашагlа яьххача тайпара а йолаш заводашка ра-поставщикашкара хьахья юртбоахама техника цlапагlъехка цехаш, технически гlулакхаш ду станцеши пункташи хьаттъергеи нарна ремонт ергеи дlадахита 1982 шера оттаяьча капитальни вложеней объемел совгlа, моттигера материально-технически ресурсаш лехарна хьежжа, цlаьххача хана лаьрхlа кредит тела. Хlаьта СССР Сельхозбанке — цlаьххача хана телаш дола а кредит 1982 шера СССР кхачан промышленноста Министерства совхозашта тела.

СССР энергетикай электрификацеи Министерствана тlадиллад колхозаш, совхозаш, кхыйола юртбоахама предприятеш хlаьта цигтта СССР Госкомсельхозтехника системеи бlаьстан юхье кхашка балхаш дергдолча техникана ремонт еш йола предприятеш а ханнахьа электроэнергеца lалаилъара даиза даргдоаца гlулакхаш делга.

Машинаькъа Министерствана, фордa флота Министерствана, РСФСР доиача хин флота Министерствана тlадожадаьд бlаьстан юхье кхашка дергдолча балхашта кийчо яраи уж чакхдахарн эша машинаш (цу даькъе грузовой автомобилаш, автомобильни тракторни прицепаш, ахприцепаш), оборудоваши, запасной оатхалаш, подшипникаш, шинаш, металлопрокат, хьуи гlиргаш доттеи материалаш, мехкдаьтта продукташ, кальце карбид, гlишлон конструкцеш, минеральни удобренеш, доакъара тух, доакъара фосфаташ, пестицидаш, кхыйола материалаш тlаюитта вагонаш, кемаш, контейнераш эггара хьалхарча аргlанца (планагlа) тергйола гlулакх lалашделга а машинаькъашкеи хин наькъашкеи гlолла юрта боахама а хий дехкеи лаьттаи доккъадуи системаши объекташи хьалъеча а дохьийта моахьаш тlадола поездаши кемаши ханнахьа дlакхачийтара тlахьожам оттабелга а.

Союзни республикай Министрий Советашта мукъа бениаб, наггахьа мара ца хулача кепара а лаьрхlа, механизатораш ца тоъача колхозашка, совхозашка, юртбоахама кхыча «предприятешка 1982 шера бlаьсти кхашкара балхаш де, № 291 а йолаш 1971 шера 21 январе арабаьнначa СССР Министрий Совета социам тlа белгалъяь условеш а луш, промышленни, транспортни, кхыча предприятешкара трактористаш-машинисташ ахийта.

Къахьегамни социальни дешаштеи йолча СССР Пачхьалкхен комитета тlадиллад 1981 шера хинна условеш а йолаш бlаьстан юхье кхашкара балхаш де колхозашка, совхозашка, юртбоахама кхыча предприятешка командировке бохийтача трактористаш-машинисташ къахьегамах мах телара деша уж дух тlа боахилга.

Союзни автономни республикай Министрий Советашта, крайисполкомашта, облисполкомашта, СССР юрта боахама Министерствана, СССР Госкомсельхозтехникана тlадожадаьд «Сельхозхимия», «Сельхозтехника» яхача объединеней, колхозий, совхозий, юртбоахама кхыча предприятей цlерагlа хьаухаш дола деррига моргхаш машиниаькъа станцешкара сихагlа дlакхахийтара кхы тоа а ца деш де дезар дела.

КПСС Центральни Комитетон СССР Министрий Советон хьахьайкадаьд партийни, советски, профсоюзни комсомольски организацешка, юртбоахамеи хинбоахамеи органашка, колхозашеи совхозашеи, промышленни транспортни предприятешка а организацешка а, КПСС XXVI съезда решенешца хьалхале а лелаеш, 1982 шера юрта боахам дlахо дегlабоалабара декхараш тоаме кхоачашдара деррига низаш тlадохий таргдалах а боахамий материально-технически база ший ханнахьа кийчъелеи лаккхача агротехнически боараме бlаьстан юхье кхашка ду балхаш чакхдоахилга lалашдар духьа де дезар деррига долах а шоай дог тийша ма-дар

Ни В. А. БУРГАНТИНОВНА, П. ДУТАЕВАНА, В. М. СОЛОМАТИНА «НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЗАСЛУЖЕННИ ГІИШЛОНХО» ЯХА СИЙЛЕН ЦІИ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-Гlалгlай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума

У К А З

Гlишлон ира даькъе доккхий гlулакхаш нарагlдуваларах, общественни вахаре жийнаре даькъа лацарах «Нохч-Гlалгlай АССР заслуженни гlишлонхо» яха сийлен цlи лойла:

Бургантинов Виктор Анкалынновича — Нохч-Гlалгlай гlишлон управление СМУ-9 плотникий бригадира.

Дутаева Падама — Нохч-Гlалгlай гlишлон управление СМУ-9 бетонщикий бригадира.

Соломатин Виктор Михайловича — № 7 йолча треста Грозненски монтажни управление картерга инженера.

Нохч-Гlалгlай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель **Х. БОКОВ.**
Нохч-Гlалгlай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь **Н. ПРАВЕНЬКИЙ.**

г. Грозный.
1982 шу, 14 январь.

Ни Д. И. ОМАЕВНА, М. М. ЦИЦКИЕВНА «НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ХАЛКЬА АРТИСТ» ЯХА СИЙЛЕН ЦІИ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-Гlалгlай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума

У К А З

Театральни искусства даькъе доккхий гlулакхаш нарагlдуваларах, дукхха сийрда сценически сурт-сибаташ хьамхоллерах, республика общественни вахаре жийнаре даькъа лацарах «Нохч-Гlалгlай АССР халкъа артист» яха сийлен цlи лойла:

Омаев Дагун Ибрагимовича — Советски Союза Турпала Нурадилов Ханпаши цlерагlча Нохч-Гlалгlай пачхьалкхен драматически театра артиста.

Цицкиев Мухтара Мухьмада — Советски Союза Турпала Нурадилов Ханпаши цlерагlча Нохч-Гlалгlай пачхьалкхен драматически театра режиссера.

Нохч-Гlалгlай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель **Х. БОКОВ.**
Нохч-Гlалгlай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь **Н. ПРАВЕНЬКИЙ.**

г. Грозный.
1982 шу, 14 январь.

Пов. М. Д. ПАНКОВНА «НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЗАСЛУЖЕННИ ЭНЕРГЕТИК» ЯХА СИЙЛЕН ЦІИ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-Гlалгlай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума

У К А З

Республика энергетика дегlайоалаеча доккхий гlулакхаш нарагlдуваларах, общественни вахаре жийнаре даькъа лацарах «Нохч-Гlалгlай АССР заслуженни энергетик» яха сийлен цlи лойла **Панков** Михаил Дмитриевича — вlашагlтехача Грозненски ТЭЦ № 1 йолча электростанце электрически цеха начальника заместитела.

Нохч-Гlалгlай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель **Х. БОКОВ.**
Нохч-Гlалгlай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь **Н. ПРАВЕНЬКИЙ.**

г. Грозный.
1982 шу, 14 январь.

Ни А. Н. МЕЛЬНИКОВАНА, М. Ю. ТЕМИРХАНОВНА, В. М. ЯСАЕВНА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-Гlалгlай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума

У К А З

Грозненски маькха завод чьалъеча жийнаре даькъа лацарах Нохч-Гlалгlай Автономни Советски Социалистически Республика Лаккхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла:

Мельникова Анна Николаевнана — Нохч-Гlалгlай гlишлон управление СМУ-9 штукатурий бригадира.

Темирханов Юнаиза Махьмада — Нохч-Гlалгlай гlишлон управление СМУ-9 воккхагlйолча балхий производитела.

Ясаев Ваха Моулалиевича — «Ставропольпромвентиляция» яхача треста Грозненски монтажни управление мастера.

Нохч-Гlалгlай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель **Х. БОКОВ.**
Нохч-Гlалгlай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь **Н. ПРАВЕНЬКИЙ.**

г. Грозный.
1982 шу, 14 январь.

ТЕХНИКА ДИКА ТОАЮ

Шалински районa «Дала» совхоза механизаторица дlададахача шера шоьлагlча квартала планагlа тоае езар 20 трактор йолаш тоайир 24 трактор.

Укх шера хьалхарча квартала планагlа кхы а 10 трактор тоае еза цар. Уж хана хьалха тоаяь яхара хьинар айдеина къахьег механизаторашна Алиев Абу Супьяна, Бинуса Мовлде, Басханов Зелимха, Ибрагимов Айндe, сварщикa Эдельханов Iумары, слесарь-инструментальщика Дагаев Руслана. Царех хlараме 130—140 процент кхоачашъю шоай дийнахьара балха нормаш. Цар санна къахьегама овсарле лакха йолаш техника тоеча дика дакъа лоацаш болх бу токарашк Абузидов Абдулбекеи Бимурзаев Вахьеи. Чоалхане йола дукха оатхалаш хьаю цар станокаш тlа.

Шоай низашка а хьежа совхоза механизаторашеи мастерскерча болхлошеи доаленнад еррига техника укх шера 15 февраль хьалlотташ тоаяь яхьа.

М. ЭПЕНДИЕВ.

Керда продукци хьаергья

Республиканска производственни комбината цехашка дукха ха йоацаш сорьмаш хилар. Цига [illegible] тlаниар СССР хьахиина 60 шу; Нохч-Гlалгlай [illegible] ме 60 шу, иочий [illegible] шоай [illegible] кийбедаха 200 шу [illegible] [illegible] социалистически декхараш.

Юбилейни цlейш [illegible] [illegible] [illegible] 24-ча декабре [illegible] 240 [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

Укх шера [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] Нохч-Гlалгlай [illegible] [illegible]

А. ЛЬВОВ.

КЕРДАЧА ЛАКХАЛЕНАШКА

[illegible]

И. [illegible]

ПЯТИЛЕТКО БОАХА КЪАХЬЕГАМА ГӀА

НГӀ АССР экономически а социальни а дегӀаахара 1981 шера Пачхаьалкхен план кхоачашъяра итогех

КПСС XXVI съезда решенеш кхоачаш а еш, цхьайтталагӀча пятилетка хьалхарча шера заданешлоламе кхоачашъяра, балха эффективности дикали лакхъяра, СССР-ен Нохч-ГӀалгӀайчен автономеи 60 шу дузача цӀейшта сийленна вакъабахара шерра социалистически яхь йоаржайьча Нохч-ГӀалгӀай АССР къахьегамхоша 1981 шера республика экономически а социальни а дегӀаахуалара лакъе керда къахьегама толамаш даьхад.

ПРОМЫШЛЕННОСТЬ

Еррига республика хьайийача продукци маьхала ›кхара 1981 шера план 101,2 проценти цу даькъе республика Министрий Совета чуйоагӀача промышленносто 103,7 проценти кхоачашъйй.

Промышленноста доакъошка продукци хьаар 1980 шераца нийсдича дукхагӀа хиннад укх боараме:

газови промышленность	2,6 процент;
машинаш яри металлообработкей	3,4 процент;
хьуни хьу чакхйоахен промышленность	9,0 процент;
яӀга промышленность	3,1 процент;
кхачан промышленность	6,8 процент.

Производственни объединенешка предприятешка продукци маьхала лакхара план кхоачашъяри хьаси йола продукци дегӀаахари хьахьокх дӀахорча дениеша:

	[illegible]	[illegible]
«Грознефтеоргсинтез» производственни объединени	100,3	97
Ленина орден лелаеча «Грознефть» производственни объединени	102	98
«СевКавнефтегазпереработка» производственни объединени	102	103
Карабулакски химреагентий завод	103	102
«Красный молот» завод	101	104
«Промавтоматика» НПО опытни завод	102	108
Гl. Ахриева цӀерагӀа «Электроинструмент» завод	100,2	105
«Трансмаш» завод	100,2	100,4
«Нефтехимзапчасть» завод	100,5	102
Грозненски радиотехнически завод	102	112
Гудермесски медицински инструментий завод	102	105
Грозненски ремонтно-механически завод	102	107
«Союзавтоматстром» ВНПО опытно-экспериментальни завод	102	102
«Грозэнерго» районни энергетически управлени	100,7	95
Хьун боахама министерство	102	102
Цементни завод	73	96
Грозненски аьшкбетона конструкцей завод	100,4	99,0
«Чечингсельстрой» треста аьшкбетона конструкцей завод	102	88
Назрановски трикотажни фабрика	107	126
Швейни производственни объединени	101	102
Грозненски кога гӀирс бу фабрика	98	87
Ацетонови завод	100,0	84
«Чечингплодоовощхоз» производственни аграрно-промышленно-торгови объединени	102	115
Грозненски дулха комбинат.	102	104
Шурий промышленноста Нохч-ГӀалгӀай производственни объединене	104	102
«Чечингушвино» производственно-совхозни объединени	108	113
«Чечингушстройматериалы» производственни объединени	103	99,5
Кхачан промышленноста министерство	107	95
Моттигерча промышленноста министерство	102	108

«Планировани елга тоадара, производства эффективности балха заказ]ш лакхъяра боахама механизмо еш йола воздействи чӀоагӀъяра» хьакъехьача КПСС ЦК, СССР Министрий Совета соцамга хьежжа республикера 9 промышленни предприяти балха кердача хьалашка яьхай.

Цар 1981 шера нормативно-цӀена продукци арахецара план кхоачашъйй:

	[illegible]	[illegible]
«Оргтехника» П. О. «Электроприбор» завод	100,6	104
«Пишемаш» завод	101	102
Электромеханически завод	93	81
«Терек» яха Нохч-ГӀалгӀай производственни мебельно-хьун хӀамаш ю объединени	102	103
ГӀишлон материалийн гӀишлон индустрен		
Аргунски комбинат	80	104
Рудай йоаца гӀишлон материалаш йоахен чакхйоахен Карабулакски завод	100,8	111
«Чечингушводстрой» гӀишлон управлене		
Аргунски аьшкбетона изделей завод	104	95
«ЧИВС» ремонтно-механически мастерской	91	92
«Автоспецоборудование» яха опытно-экспериментальни завод	99,0	93

Республикерча производственни объединенешка, промышленни предприятешка мероприятеш чакхъяьхай кхъарча производства эффективность лакхъяран беррига балха дика] тоаяран.

Промышленни продукце керттера тайпаш хьадар хьахьокх дӀахорча дениеши.

	[illegible]	[illegible]
Электроэнерги — млн. киловатт-сахьат	2800	96
Газ млн. куб. метр	2802	96
Мехкдаьтта аппаратура — млн. сом	11,1	89
Насосаш	610	94
Хиш тӀоа]наш леламйта агрегаташ	153	115
Скважинаш карперлаира йола цементировочни агрегаташ	740	105
Тракторни прицепаш — эзар	10,3	99,2
Трансформаторни подстанцеш	1520	94
Электрофотографически аппараташ	2107	99,0
Механизировании гӀишлон-монтажни инструмент — эзар	228	101
[illegible] — млн	172,2	98
КӀир — эзар тонн	41,9	98
[illegible] — эзар тонн	10,5	117
[illegible] аьшкбетона конструкцеш [illegible] — эзар куб. метр	205	102
Цемент — эзар тонн	418	94
Хьу [illegible] — эзар кубически метр	79	91
[illegible] — эзар куб. метр	45	102
[illegible] — эзар куб. метр	90	97
[illegible] — эзар усл. куб. метр	47,0	97
[illegible] фанера — млн квадратни метр	7,3	103
[illegible] — эзар	388	101
[illegible] — млн	7,0	112
Швейни [illegible] — млн сом	58,0	101

Телата кога гӀирс — эзар пар	1654	93
Дулх (промышленносте даькхар) — эзар тонн.	13,6	98
Колбасни изделеш — эзар тонн	5,9	712
Пачхаьалкхен ресурсий бийдалах даькхка машдаьтта — тонн	1030	97
Пачхаьалкхен ресурсий бийдалах даькхка тенарий даьтта — эзар тонн	7,7	88
Мерзача шурий продукци — эзар тонн	60,4	102
Хьаьна нахчаш, же ераш а тӀехьа лаьрхӀача — эзар тонн	1,8	100,5
Шекар-песок — эзар тонн	6,3	97
Кондитерски изделеш — эзар тонн	5,3	109
Мьакха-булочни изделеш — эзар тонн	72,4	98
Макаронни изделеш — эзар тонн	5,2	99,0
Консерваш — (колхозашта ьраш йоацаш) — млн. усл. банка	133,5	118
Пий — эзар дал	974	124
Радиоприемникаш — эзар	493,2	108
Аьшка мейгеш — эзар	25,6	104
Аьшка пхьегӀаш — тонн	128	51
Шарикови авторучкаш — млн.	7,4	104
Бытовой химе товараш — млн. сом	9,1	107
Мебель — млн. сом	29,4	104

Розничи маьхашка диллача культурно-бытовой гӀулакхашта ков-картен аша товараш арахецара план 100,8 процент кхоачашъйй, 1980 шера арахийцарел 8 процент дукхагӀа хилар уж.

Цхьабакъда, культурно-бытовойн ков-картен аша товараш арахецара эттаь заданеш кхоачашъйяц «Чечингушстройматериалы» производственни объединене, Ермоловски, Шелковской, Советски мехлесхозаша, моттигерча промышленноста министерства художествени промыслай производственни объединене.

Промышленносто къахьегама овсарле лакхъяра план 101,2 процент кхоачашъйй. 1980 шера хинначул къахьегама овсарле 0,7 процент лакхъеннай. Къахьегама овсарле лакхъяра чотагӀа хьаьй тӀа мел кхийтта продукци.

Эггара дукхагӀа къахьегама овсарле лакхъяьй «Красный молот», «Трансмаш», радиотехнически заводий, Назрановски трикотажни фабрика, Шурски Червленски чхьогӀар доаккхача заводий коллективаша.

Цхьабакъда, 1980 шера хинначул къахьегама овсарле лохъяьй «Союзавтоматстром» ВНПО опытно-экспериментальни завода, Нохч-ГӀалгӀай карьероуправлене, Грозненски кога гӀирс беча фабрика, ацетонови завода, Грозненски мьакха комбината, цхьайолча кхыча предприятей коллективаша.

Производственни мощностех биза пайда ийбац Назрановски Малгобекски кирпишкаш еча заводашка, цементни заводе, Грозненски кога гӀирс беча фабрике.

1981 шера пачхаьалкхен знака Знак сийлай «Грознефтеоргсинтез», швейни производственни объединеней, химически реагентий, радиотехнически заводий коллективаша арахецача цхьайолча продукцена.

Заводашкеи фабрикашкеи мероприятеш чакхъяьхай бийдал, материалаш, доагор, энерги кхоара тӀехьа.

Доагори электроэнергии кхольй «Красный молот», радиотехнически, «Нефтехимзапчасть», «Промавтоматика» НПО опытни, Карабулакски химически реагентий заводий, «Оргтехника», «СевКавнефтегазпереработка» яхача производственни объединеней, дукхача кхыча коллективаша.

Доагора энергетически материальни ресурсаш кхоара болх во вӀашгӀехьдьаккхаб цементни, «Трансмаш» заводий, Грозненски кога гӀирс беча фабрика, цхьайолча кхыча предприятей коллективаша.

Пайда баха 1981 шера план толаме кхоачашъйй «Грознефть», «СевКавнефтегазпереработка» яхача производственни объединенеи, «Трансмаш» завода, «Грозэнерго» районни энергетически управлене коллективаша.

Республикерча заводашкеи фабрикашкеи кара а ерзаь арахеца йоалаьй кердача тайпех йола продукци.

«Промавтоматика» НПО опытни заводе СССР-е эггара хьалха карзерлайир «ТМ-120—3» яха телемеханика устройство, «Оргтехника» П. О. «Электроприбор» заводе — «ЭР-620 К» яха электрофотографически аппарат, иштта кхыйола продукци.

1981 шера республика халкъа боахама доакъойка цкъейовлайир шера 12 миллион сома пайда беш йола 10 эзар изобретении рационализаторски предложенеши.

ЮРТА БОАХАМ

1981 шера республика юрта боахама къахьегамхоша дӀахо а дукхагӀа хилайтар йоахаш йола юрта боахама продукци.

Республика юрта боахама валови продукци (1973 шерарча маьхашца вӀаши нийсдича), 358,5 миллион сома маьха хилар. ИтталагӀча пятилетки шерашка юкъера лаьрхӀачул колхозашеи совхозашеи чуена валови продукци 2,2 миллион сома маьха дукхагӀа хилар.

Цхьайола лоацхӀама ялата, технически, доакъара культураш — фуна йола хьажкӀаш, горох, вика, викосмес, генараш, тхьамка, силосни культураш дӀаюв лаьтташ дукхагӀа хилар.

Массе а тайпарча боахамашка 1981 шера ялат дӀадийна лаьтташ хилар:

	[illegible]	[illegible]
ХӀамош дӀайийна деррига лаьтта	447,1	99,0
Ялата культураш	228,2	103
цу даькъе:		
гуранза дуа кӀа	106,4	91
гуранза бут мукх	56,7	98
фуна йола хьажкӀаш	41,4	100
дуга	6,4	98
горох	6,0	117
викен викови смеси	0,5	2,7-зза
Технически культураш	32,7	100
цу даькъе:		
генараш	18,4	102
шенара свеклаш	9,0	98
Коартолаш, бахьцадараши бахчеви культураш	20,5	96
цу даькъе:		
коартолаш	3,0	98
бахьцадараш	12,0	94
кхачан бахча	2,0	99,5
Доакъара культураш	165,8	94
цу даькъе:		
силосан моашча доакъарам йола хьажкӀаш	51,2	92

Пхинера эггара дукхагӀа ялата культураш чуера Урус-Мартановски районе — гектара тӀера 21,0 центнер, Ачхой-Мартановски районе — 21,3 центнер, Шелковской районе — 29,3 центнер.

Массе а тайпарча боахамаша пачхаьалкхена бахьцов гӀай продукци йоахара боарам хилар.

	[illegible]		[illegible]
	[illegible]	[illegible]	
Ялат	171,1	151	117
Шенара свеклаш (фабрични)	160,8	85	[illegible]
Генараш	8,3	85	89
Коартолаш	0,0	100,1	110
Бахьцадараш	129,0	92	94
Сими комараш	18,1	86	98
Кемсаш	81,0	97	119

Республикера колхозашеи совхозашеи [illegible] 1981 шера [illegible] [illegible] Ялата [illegible] 1981 шера гуранза [illegible] 1987 [illegible] гектар [illegible] план 100,3 процент [illegible] 10,8 эзар гектар [illegible]

хул планагӀа даькъӀачул 2 процент дукхагӀа; ялата культурай бӀаьстон юхье дуа фу (хьажкӀаш йоацаш) дӀаоттадаьд 7,1 эзар тонн, массадола фу вӀаде йиш йолча кондицега кхоачадаьд. БӀаьстон юхье дуа фу кийчдара план 114 процент кхоачашъйй, кхашка йиллай 1077,2 эзар тонн органически удобрени, из хул 1980 шера йиллачул 198,0 эзар тонн е 23 процент дукхагӀа.

Колхозашка совхозашка, боахамашта юкъерча организацешка продукт луш йола доахан.

(эзар)

	1 [illegible]		
	1981 ш.	1982 ш.	[illegible]
Доахан	162,6	162,8	100
цу даькъе:			
етта доахан	56,1	57,1	102
хьакхарч	122,4	126,6	103
жай тьаьрийн	621,7	634,6	102
Массе а тайпарча коа тӀара оалхазараш (кӀорнгаш а тӀехьа)	2103,6	2175,7	103

Колхозашка, совхозашка, боахамашта юкъерча организацешка хьайбай продукташ яхар хьахьокх дӀахорча дениеша:

	1976—1980 шш. [illegible]	1981 ш.	[illegible] 1976—1980 шерашца
Дулх — эзар тонн	20,0	20,7	103
Шура — эзар тонн	99,9	101,3	102
Фуаш — млн.	74,0	94,6	128

1981 шера 1980 шераца нийсдича лаьхха шура 5 процент, фуаш 10 процент, тха 1 процент дукхагӀа хилар.

Массе а тайпарча боахамаша пачхаьалкхена ехкай хьайбай продукташ:

	1981 ш. боккхура план	Ехкар	План кхоачашъяра процент	1981 шу 1980 шерашца проценташкахь нийсдича
Дийна доллашехьа эзача хьайбаши коа тӀа оалхазараш	38,0	38,03	100,1	101
Шура — эзар тонн	93,0	93,2	100,2	101
Фуаш — миллион	95,0	96,7	102	104
Шерсть — тонн	4575	4682	102	100,0

Юрта боахама материально-технически база дӀахо а чӀоагӀйир.

1981 шера республикерча колхозашка, боахамашта юкъерча предприятешка, совхозашка кхаьчар 1382 трактор, 793 грузовой автомобиль, 216 ялат чуэцаш йола комбайнаш, 14 хьажкӀаш чуэцаш яраш, 262 жатка, 178 сеялка, 188 косилка.

1981 шера юрта боахам дегӀабоалабара долча деррига балхашка дӀаяхийтар 111,4 миллион сома маьха пачхаьалкхен капитальни вложенеш е 1980 шера дӀаяхийтарел 5,2 миллион сома маьха дукхагӀа.

ТРАНСПОРТИ БУВЗАМИ

Къулбаседа-Кавказа машиникаькъа Грозненски отделене коллективо халкъа боахама мовхьаш тӀадоттара 1981 шера план 100,1 процент кхоачашъйй, цу даькъе мехкдаьтта продукташ чуйоттара задани — 100 процент, халкъа боахама мовхьаш дӀа-хьа дахьара задани 101,7 процент. Пассажиро-километраш яра план 96,6 процент мара кхоачашъяьйяц.

Отделене гӀэзла вӀашагӀа а елла дӀаяхийтай 12,1 эзар деза мовхьаш тӀадола поездаш, царца дӀа-хьа дихьа мовхьаш 5,4 миллион тонн я. Айхха мовхьаш тӀадоттарах кхычахьа пайда эца йиш йолаш мукъаллийтар 2514 вагон.

Юкъера лаьрхӀача локомотива къахьегама овсарле лакхъяра задани 104,0 процент кхоачашйир, вагонооборотка задани — 89,2 процент, участкови сухала задани — 100,0 процент. Вагоно мовхьаш кхахьара задани 99,9 процент кхоачашйир.

Юкъарча автомобильни транспорта грузооборота 1981 шера план 96 процент кхоачашъяьй. Автомобильни транспортаца мовхьаш дӀа-хьа дахьара задани 100,8 проценти пассажираш дӀа-хьа бигара задани 101,2 проценти кхоачашъйй. Соахка дӀа-хьа бигарел 3,6 процент пассажираш дукхагӀа дӀа-юза бигар.

Мах хьа а эцаш таксешка пикъ байтара задани 98,5 процент кхоачашъйй, из хул 1980 шера хинначул 2,8 процент дукхагӀа.

Бувзама предприятешка продукци арахецара 1981 шера план 100,1 процент кхоачашйир, 1980 шераца нийсйича дегӀаени продукци, 6,4 процент хилар.

Городской телефонни станцей абоненташ дегӀаахара задани 53,5 проценти юрташкарча телефонни станцей задани 80,8 проценти мара кхоачашъяьйяц, радиоточкаш дӀаоттаяра задани 95,5 процент мара кхоачашъяьйяц.

Бувзама предприятей коллективаша къахьегама овсарле лакхъяра задани 100,5 процент кхоачашъйй. Къахьегама овсарле 1980 шера хинначул 3,6 процент лакхъеннай.

КАПИТАЛЬНИ ГӀИШЛОШЪЯР

1981 шера хьалхаь я яьха болх бе йолалийтай Къулбаседа-Кавказски птицефабрика, Грозненера маькх ю завод, Нохч-ГӀалгӀай гӀишлон управлене Грозненски аьшкбетона конструкцей заводера металлоконструкцей цех, Урус-Мартановски пайлицекомбинатера чхьагӀара цех, «Малгобекски» яха кӀир йоаккхаш йола карьер, Нохч-ГӀалгӀай АССР моттигерча промышленноста министерствера швейно-вязаний цех.

Цхьабакъда, цхьайола производственни мощносташ болх бе йолалийтана 1981 шера план кхоачашъяьйяц.

Еррига республика хьайийцача пачхаьалкхен капитальни вложенех шера йолча эммагӀа пайда ийцар 90 процент мара яц, гӀишлон-монтажни балхаш деча пайда ийцар 93 процент мара яц.

Республика гӀолла 1980 шераца нийсдича капитальни вложеней боараме кхоачашдаь гӀишлон-монтажни балхаш 0 процент дукхагӀа хилар. Пачхаьалкхен подрядни гӀишлош еча организацешка тоаярии гӀишлош продукцен объемаш дӀаяхьар план 91 процент мара кхоачашъйяц.

Подрядни организацешка шоай низаца гӀишлон-монтажни балхаш дара 1981 шера программа кхоачашъяр хьахьокх дӀахорча дениеша:

	[illegible]	[illegible]
Ерригача подрядни гӀишлон-монтажни организацешка гӀолла	103	103
цу даькъе		
Нохч-ГӀалгӀай гӀишлон управлени	111	104
«Грозтрубопроводстрой» трест	113	121
«Грознефтехимремстрой» трест	103	99,0
«Чечингсельстрой» трест	87	84
«Чечингушводстрой» гӀишлон управлени	98	104
«Чечингазстрой» трест	103	96

Къахьегама овсарле лакхъяра план кхоачашъйй «Грознефтехимремстрой» треста, «Югмонтажавтоматика», СМУ, «Центрспецстрой» треста СУ, «Югводавтоматика» СМУ, «Чечингавтодор» управлене ДСУ-1 коллективаша.

Цхьабакъда, цхьайолча гӀишлон-монтажни организацеша къахьегама овсарле лакхъяран гӀишлон-монтажни балхашка дӀадолар лохдарен заданеш кхоачашъйяц. Царех я Новогрозненски ТЭЦ-а СУ, СМП-131, «Орджоникидзестройсетстрой» трест, транспортни управлене СМУ, кхы а цхьаьраш.

КЪАХЬЕГАМХОЙ ВАХАРА МАТЕРИАЛЬНИИ КУЛЬТУРНИИ БОАРАМ ЛАКХБАР

КПСС XXVI съездо оттаьча цхьайтталагӀча пятилеткана йолча социальни программаца хьежжа республике дӀахо а планомерно балхош деш да къахьегамхой вахара материальнии культурнии боарам лакхбар.

Пятилетка хьалхарча шера халкъа боахама доакъошка къахьегаш болч болхлойн гӀулакхера кахи 1980 шера хиннарел 2 процент дукхагӀа хилар. Алапе фонд лакхъелар 3,4 процент. Еррига республика хьайийцача болхлошка гӀулакхерча наха юкъера лаьрхӀача бетта алапа дола алапи 148 сом хилар, промышленносте — 158 сом, гӀишлошча — 190 сом, бувув леттача — 233 сом.

1980 шера хиннарел бахача наьха ахчан доходаш 2 процент лакхъеннай, дикка лакхъеннах юкъарча боахамий колхозхой доходаш а.

Ахчан доходаш, потреблене юкъарча фондашкара хьакхоачаш дар дегӀаахаро вӀаштӀехьдаллийтад дӀахо а наха дукхагӀа хӀамаш ийе тоаро хулийтилга.

Пачхаьалкхен кооперативни торговле розничи товарооборота объем, юкъара кхача а тӀехьа дӀалаьрхӀача 1981 шера хилар 740,2 миллион сом, вӀашагӀ нийсдеча маьхашка диллача 1980 шера хинначул 4 процент дукхагӀа хилар из.

Пачхаьалкхен кооперативнии торговле предприятешна розничи товарооборота 1981 шера план 102 процент кхоачашъйй.

Республикерча керттерча торгующи организацеша розничи товарооборота план кхоачашъяр хьахьокх дӀахорча дениеша:

	[illegible]	[illegible]
Моттигера торгаш	234,4	101
Грозненски горпищеторг	59,1	102
«Промтовары» яха Грозненски розничи торгови объединени	75,8	101
Грозненски универмат	49,5	102
Грозненски торг «Гастроном»	37,5	102
Гудермесски горсмешторг	13,6	105
Столовей трест	11,0	103
Ресторанийн кафейн трест	10,9	103
«Грознефть» объединене УРС	63,5	100,8
«Грознефтеоргсинтез» объединене ОРС	32,5	100,2
Къулбоседа-Кавказа машиникаькъа Грозненски отделене ОРС	21,7	101
Аптекоуправлени	5,4	108
Нохч-ГӀалгӀай книготорг	3,1	101
«Союзпечать»	7,8	103
«Чечингплодоовощхоз» объединени	11,9	98
Потребительски кооперацн	255,4	103

Цхьадола кхачани промышленния товараш 1980 шерачул дукхагӀа дехкар бахача нахага 1981 шера:

дулхи коа тӀара оалхазараши	8 процент
колбасни изделеш	10 процент
тенарий даьтта	6 процент
маргаринни маргаринови продукци	7 процент
шекар	4 процент
даьреш	16 процент
тӀеханахьен чухьнахьен духаду баракъаш	4 процент
трикотажни изделеш	9 процент
кога гӀирс	13 процент
телевизораш	10 процент

Моттигерча промышленноста предприятеша торговн сете дӀадаьхийта халкъа эшаш дола товараш 36,2 миллион сома маьха хилар.

Наха бытовой гӀулакхаш делга а дӀахо дегӀадхар. Быта служба 1981 шера наха дь гӀулакхаш 23,4 миллион сома мьаха да; 1980 шера даьрел кхо процент дукхагӀа.

1981 шера наха чубаха цӀенош хьалдеча дӀаяхийта капитальни вложенеш 29,9 миллион сом я.

ЦхьайтталагӀча пятилетка хьалхарча шера массе а тайпа яьча финансировани хьалдаь керда цӀенош 300,2 эзар квадратни метр да, 1980 шера хьалдарел 5 эзар квадратни метр дукхагӀа.

Пачхаьалкхен капитальни вложеней жилищни кооперацеи чотагӀа наха чубаха цӀенош хьалдара йолча шера дихитах 87 процент мара пайда ийцабац.

Пачхаьалкхен капитальни вложенеш, коммунистически субботникаш дарах хьахиннача [illegible] чотагӀа хьалъяьй 5791 дешархочой моттиг йола школаш, 1770 моттиг йола деша даха ха йоацача берий учрежденеш.

1981 — 82 дешара шера дийнахьарча, сайрийнарча заочни юкъерча образоване школашка дешаш ба [illegible] эзар саг берашй кхелетараш.

1981 шера юкъерча образоване [illegible] чакхъяьхар 22,7 эзар волча оӀамигача сагоп йолаш, 14,2 эзар саг дешаш ва техникумашка, кхыйолча юкъера лаьрхӀача дешара заведенешка.

1981 шера республике хьайиллар педагогически институт, хӀана республикерча кхаь ВУЗ-е дешаш ва 12,5 эзар студент.

Республикерча лакхерчеи юкъера лаьрхӀа кхачеи дешара заведенешка 1981 шера кийч а бь халкъа боахамо дӀабахийтар лакхерчеи юкъера квалификаци йолеи 3,9 эзар саг специалисташ.

Профессионально-технически училищаша, юрташкарча профессиональни училищаша цхьан шера кийч а бь халкъа боахамо дӀабахийтад 11,9 эзар йола кхоана квалифицировании болхлоий юрта боахама механизатораши. Гапкадашкарча а книгашкарча а еррагача [illegible] шка дешаш ва 10,8 эзар саг, царех 61 процент бераш а йола юкъера образовании а эцаш карадоахаш болхлошкун квалификаци.

Республике я 425 клуби учреждени, арах [illegible] тешка а йолаш.

ДукхагӀа наха лаьрхӀача [illegible] библиотеке да 3 миллион гараш книжкаш, журналаш, брошюраш. [illegible] дукха кортганарча [illegible] да. ДукхагӀа [illegible] [illegible] Нохч-ГӀалгӀайчен а массе а йолча [illegible] 303 киноустановка.

[illegible] Республика [illegible] дӀаоттабь латташ ба [illegible] саг [illegible] сагаш [illegible] Шера [illegible] 13 эзар саг [illegible]

Массе а [illegible] [illegible] 3,1 [illegible] 8,3 [illegible]

[illegible]

НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙ АССР СТАТИСТИЧЕСКИ УПРАВЛЕНИ

КХОАЧАШДЕ ДЕЗАШ КХЫ А ДОККХАГIА ДЕКХАРАШ ДА

ПРОФСОЮЗИЙ ОБЛАСТНОЙ ЮКЪАРСОЮЗНИ XII КОНФЕРЕНЦИ

Хьалха хоам бь ма хилла, 15 январе Грозне хилар Нохч-ГIалгIайн профсоюзийн юкъарсоюзни XII областной конференци. Профсоюзийн Нохч-ГIалгIайн областной Совета балхах йола отчети КПСС XXVI съезда решенешка хьежжа дола профсоюзни организацей декхараш дуьцаш доклад льча облсовпрофа председателя Г. Г. Олейникова, пресес къамаьлаш дьйча делегаташа белгалдир, отчетин ха коммунистически парти дерригача советски халкъои КПСС XXV-н XXVI-н съездийн решенеш кхочушъяра, коммунизма материально-техническа база хьанхоллара, советски наьха материальни хьал торон культура боарам дIахо айбара, машара Программа чаккхъаккхара тIехьа къовсам лоаттабаь лоархIаме хан юкъ хиннига.

Профсоюзий советов областной комитеташи областной партийни организаце хьалхле а лелаеш шоай организаторски кхетамен болх тIаберзабаьб наьха творчески инициативеи къахьегама хьинари дегIадоаладера, халкъ боахама планаш толаме кхоачашъяра тIехьара социалистически яхь йоаржаяра, массала а болх беш йолча производственни совещаней, болхлой собраней лоархIам айбара, республика халкъа боахамо дикагIа болх бара, чурча торонех ма могга дукхагIа пайда эцара, къахьегама овсарлен продукце дикаля айяра, кхом бара режим чIоагIагIа деларя, къахьегамен производственни дисциплина чIоагIъяра.

Практически гIулакхаш даьд социалистически яхь дIахо дегIайоалаяра. ХIана нита дакъа лоацаш 320 эзар саг ва, коммунистически хьисапе къахьегара болам чулаьцав 211 эзар болхло, инженерно-технически балхахои гIулакхера саги. Шерра баьржар КПСС XXVI съезда даха ма доаттIара накъалахара тIехьара болам. 3200 предприятей, цехий, бригадай коллективаша. 40 эзар совгIа болхлочо толаме кхоачашдир съезда накъабахара тIайийна хиина социалистически декхараш.

БIаьхегIа хиннаб социалистически яхьа чулоацам. 400 совгIа къахьегама коллектив я республике «ХIара балха диикахьа хьадер дукхагIа хилийта!», «ТIехьабусараш боацаш бе болх», «Ханал хьалха хьадергда — ханал хьалха карадерзадергда», «Шера пхи эзар метр бурув тохара» яха девизаш а йолаш болх беш.

Производствана доал деча къахьегамхой юкъеозара дукхагIа терко е яьннай. Тоабаьб массаза а йолча производственни совещаней болх. Цар еннан 8 млн. сом экономически пайда баь йола 7 эзар предложени.

Коллективни договорашка дола декхараш кхоачашдара чIоагIагIа тIехьожам лоаттабу. Чаккхъьяккхай 18 эзарнел совгIа организационно-технически мероприяти.

Республика профсоюзни организацеша хьинаре дакъа лаьцар бийдалах, материалех, доагора-энергетически ресурсех пайда эцара Ерригсоюзни общественни хьажаре. Хьижар деш 60 эзар совгIа предложени балха юкъеноаллийр 75 млн. сом экономически пайда а беш.

Облсовпрофо а профсоюзни отраслевой комитеташа а дукхагIа уйла тIаухийт производства новаторашта, изобретателашта, Iилма-технически общественноста юкъе беча балха. ДIадахача шин шера чаккхъьяккхай 6200 изобретени рационализаторски предложени. Царех баьнна пайда 37 млн. сом ба.

КПСС XXVI съездо наьха политически къахьегамен уйла айяра. Цар кхоллама хьинар чаккхдара ларда тIа республика къахьегамхоша дIахо айяьй балха эффективности дикали, ханал хьалха [illegible] бIарчача италагIча пятилетка а из чакх йоалача шера а пачхахьалкхен плани социалистически декхарашки. Толаме кхоачашьяй 1981 шера заданеш, царел тIех маьхала лаькхха продукци 17,0 млн. сома махка а. Цу продукцех тIехьарча шин шера дикала пачхахьалкхен Знак яр 5 процент дукхагIа хиннай.

Производственни программа кхоачашъеча холуш дакъа юкъедихьад мехкдаьттахоша, мехкдаьтта чекхдоахараша, машинаш, прибораш ераша, электроэнергетически, ийтача, кхачан промышленноста, республика халкъа боахама кхьича доакъой коллективаши.

Дика толамаш даьхад юрта боахаме. Кхоачашъаьй 1980 шера планаши тIанийца декхараш, толаме чаккхдаьккхад пхийттлагIча пятилетка хьалхара шу. 1981 шера, цун хьалхарча шераш нийсдича, дукхагIа даьккхад ялат, дулх, шура, фуаш, кхыдола юртбоахама лоархIаме тайпаш.

Социальни программа чакхйоахаш балхаш даьд. Къахьегама хьалаш тоаяргиа а из дорабаргиа а дIадахийтад 15 млн. сомал дукхагIа. Производствера социально-бытовой хьалаш тоадаьд, кулгнара ду хала балхаш кIезигдаьд. Отчетни хана 33 процент лохъеннай производственни травматизм. 1981 шера республикаерча предприятех 87 процент яраш производственни травматизм йоацаш болх беш хиннай. 16 предприяте коллективашта еннай «Лаккхача культура предприятий» яха цIи. Дукха хIамаш даьд къахьегама дешай даьккъера законность чIоагIдеш.

Поккхий мероприятеш чакххьакхай къахьегамхой пачхахьалкхен социальни страхованеи унахцIенои лораяра даькъе. Царна лаьрхIа дIадахийтар 102 млн. сомал дукхагIа ахча. 40 эзарнел совгIа саг хилар мах ца луши льготни путевкаcгIа дарба дайташ. 17 эзар гаргга сага тийлар диетически кхача. 33 эзар саг хилар берий здравницашкен санаторни хьисаперча лагерашкен салоIаш. ДукхагIа терко е яьннай цамогаш хилара профилактика еча, болхлойн гIулакхерча наьхен могашал тоаеча. ЧIоагIагIа тIахьожам лоаттабу пачхахьалкхен социальни страхование средстваш дIателара, ханна цамогаш нах хулга холуш лоаденад.

Облсовпрофо а профсоюзий обкомаша а дукха уйла тIаахийтай къахьегамхой чуIеча фусамашца IалашIбар, царна торговии бытовойн гIулакхаш делга тоадара. Отчетни хана наха чуIе дIаденнад 371 эзар ма метр цIенош, 3510 моттиг йола деша даха йоацача бераш лаьрхIа учрежденеш, 10000 моттиг йолаш школаш, 930 сага лаьрхIа больницаш поликлиникаши, 24 тика, 6000 моттиг йола 34 столовии кафеи, бытовой гIулакхаш ду 5 предприяти. 21 эзар квартире газ чуйиллай, царех 13,2 эзар квартире юрташка. Городской пассажирски транспорта керда маршруташ хьайийллай, къахьегамхошта коммунальни гIулакхаш делга тоадаьд.

Пачхахьалкхени кооперативни розничнi товарооборот 10 процент лаккхъеннай, бытовой гIулакхаш делга — 8 процент. Сага сих лаьрхIача кхачани промышленнии товараш дукхагIа дIакхаьчад.

Советой профсоюзни комитеташен дукхагIа уйла тIаахийтай идейно-кхетомен культурно-массовии балха. «Идеологически политико-кхетамен болх дIахо тоабарах» болча КПСС ЦК соцамца хьалхле а лелаеш республика профсоюзаша эргайоахаш тоаяьй из вIаштIехьбаккхара формаши методаши. Къаьстта уйла тIаахийтай наха идейни кхетам лулга тоадара. Корта болашегIа Iомаю марксистско-ленински теори, Коммунистически парте политика. Къахьегамхой уйла тIа ерзаьй марксизма-ленинизма классикий произведенеш, КПСС XXVI съезда материалаш, парте Центральни Комитета документаш, нов Л. И. Брежнева балхаш Iомадара. Коммунистически къахьегама школай, халкъа университетий балха боарам айбеннаб, де дерзIачоа тIерзаль ю ленинни пропаганда.

21 эзарнел совгIа катирхо производственни из шоай юкъара образовании лаккхъеш. Коммунистически кхетам луш дикка болх бу культурни-серлони учрежденеша, чIоагIъеннай цар материальни база.

Советов профсоюзий обкомашен дIаходихьад шоай балха стили методаши эргайоахаш тоаелга, дегIаккхийлай самодетельни общественни организацей инициативе, пачхахьалкхечи общественни гIулакхашта доал дела къахьегамхой юкъеозара даькъера цар лоархIам айбаьб. Республика профсоюзий мугIарашка дукхагIа нах баьхаб. ХIана нарта юкъе на 394 эзар саг. ДIихобихьаб профсоюзий органий структура эргайовхаш тоаелга.

Цунна цхьана докладчика а конференце къамаьлаш даьча делегатина а йоахар совето а отраслевой профсоюзни комитеташа а шоай болх хIанз а бийза эргабаьккхабац КПСС XXVI съездо дIадехарашка хьежжа.

Ерригача коллективаша баьц дерттIа болх. Къаьстта ло болх бу цементни ацетоновни заводаша, кога гIирса фабрико, Ермоловски мехлескоз. Хьалцаргьа вай къахьегами овсарле айяра план. 1980 шера цох лоархIаллен эзар 11 предприяти, хIаьта дIадахача шера — 13. Республика промышленность лоархIали производства объемаш тIахьетийтара, темпаех, продуктецга дIадоьдар доагIачул дукхагIа хилийтад, продукце цхьадола лоархIаме тайпаш арахецилга Iалашдаьнац.

Цементни, рудни йоацача гIишлоний материаллий Карабулакски, «Трансмаш», медицински инструментий заводашка хьалха а санна во пайда эц производственни кизалех. Дуккача предприятешка лехьо дукха йоаю балха, материальни ресурсех кхом беш а дикагIа а пайда эцара оттальзаданеш кхоачашъли. Из къаьстта доагIа «Грознефтеоргсинтез» объединенеа.

«Грознефть» объединене тоъам болаш пайда эцац тIоанашкара кхы тIа а мехкдаьтта дахара йолча торонех, брак, аварей ярах, кхыдола кхоачамбоацараш хилярах доккхий зенаш хул.

Уйла тIаахийта езаш да машинаш еча предприятешка металлах дикагIа пайда эцара дешаш а. ХIара шера 18 процентага кхоач «Красный молот» заводе шолхаш я хулаш доаш дола металл. 20 процент гаргга — Грозненски радиотехнически заводе, 38 процент — «Электроинструмент» заводе. Цу тайпара сурт да гIишлойни индустрен, хьуни чакхйоахачен, моттигерча, кхачан промышленноста предприятешкен организацешкен.

Цу тайпара хьал оттара бахьанаш малагIаш да? Уж да, йоахар конференце, профсоюзий отраслевой комитеташа, ФЗМК боахам лелабара дешаш къестадеча, производственно-экономически декхараш кхоачашдеча профсоюзни организацеша малагIа дакъа лаца деза хьожилга корта болаш на леладелга. Социалистически яхье дукхача наха дакъа лоаце а, цхьайолча хана формана лелаелта. Цох лаьца дийцар Сунжерски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза колхозниас С. Г. Баркинхоевас а кхьича делегатаща а.

— Оаха массаза а шийн хаппахьа яц яхьа итогаш, — аьлар № 1572 йолча автоколонна водителя Х. А. Хасанова. — ХIаьта из цигта дикагIча хана моральни хестаяра мийа дов. Тха материальни совгIат формаш толе торонаш а. Соиа хетачух премеш дIадоахаш деза яхье даьча лоацача хIарине юкъедикъа даькъа, массанена а цхьаттарра премеш а ца телаш.

Цкъаза коллективаша тIаийау социалистически декхараш хаьдда экономически эффективность айяра дIа ма деххе хилац. Масала, массех шера тIехьаюсача цементни заводе цу декхарашка юкъе корадоагIаргдац завод тIехьаоелга дIадаккхара де деларан. Машинаш ечар цкъала боацаш хул сменноста хьокхами оборудованех пайда эцара боарами, гIишлош ечар — цемент, хьун материалаш, кирпичаш, кхиа кходара хьокхамаш.

Конференце къамаьл даьча ВЛКСМ обкома хьалхарча секретара Г. Х. Эльмурзиева социалистически яхье къоначча къахьегамхойна лоацача даькъах дийцар. Цу белгалдир комсомола комитеташа администрацеи профсоюзни комитеташеи бувзам мела лоаттабелга. КIезига моттигаш яц къоначча болхлочун тайп-тайпарча общественни организацеша тIахьожам лоаттабеча массеха план декхар хулаш. Цу гIулакхо цар эффективность лохъю. Къамаьл даьчо аьлар итогаш еча хано, яхье даькъа лоацарий льина ханаш чоте ийе еза аьнна.

Конференце белгалдир, облсовпрофо, отраслевой комитеташа дIадоладаь дина гIулакхаш дIадоаркадара йоакхо кIезига еш хилар. Цига хьинар гайтац, заседанеш еш дукхагIа ха йоаю предприятешка, организацешка, колхозашка, совхозашка хулаш йоачул. Из деннай тIехьарча хана производстве, хьалхалаттарий, коммунистически къахьегама ударникий слеташ наг наггахьа мара ца яра баьхан. КIезига терко ю дикагIйола опыт дIайоаржаяра Хьоацаргба вай Шелковской районера хьайбаш леладераш. Цар цхьайолча кхьича районашка йоаккхачул шоаза-кхоаза дукхагIа шура йоаккх. Профсоюзни комитеташ ецийн хьалха латтача хьайбаш леладерий опыт массанега дIакхачийта езараш?

КIезига уйла тIаухийт массазарча производственни совещаней балха. Цар тIаийца рекомендацеш кхоачашъелга Iалашдара. Масала, дIадахача шин шера чаккхъьякхац къахьегам вIаштIехьбоаккхилга эргадоахаш тоадара, технически Iалашо яь йола нормаш юкъейоалаяра, балха ха йовлга кIезигдара, производства дерттIа болх бара сана хиина 900 предложени. Цу хьакъехьа цIенхаштта бехк баьккхар А. Шерипова цIерагIча ГНПЗ-ах, «Кавсантехмонтаж» яхача Грозненски монтажни управленех.

Конференце къамаьл деш В. И. Ленина цIерагIча ГНПЗ вонкхагIча оператора, Социалистически Къахьегама Турпала Н. И. Ведерникова белгалдир, «Къахьегама дисциплина дIахо чIоагIъярахи халкъа боахаме кадраш хувпалулга кIезигдарахи» КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС баь соцам кхоачашбеш заводе дукхагIа хьадеча баьннаб къахьегама дисциплина телхаерашкара. ДIадахача шера 184 болхло витав ерригa е цхьадола даькъа премни «кхойттaлaгIа» алапни ца луш. ХIаьта къахьегама дисциплина чIоагIъелга хьалха а санна яра латт. Дисциплина толхаль цхьа моттиг общественни воздействи ца еш йита йиш яц.

— Халахете а массаза а пайда эцац вай нахи воздействи яра болхлой собранех. — Йоахар Назрановски трикотажни фабрика швеце-мотористкас Л. Ю. Пальгиевас. — Уж цкъаза е ноагIа кийчо на еш, дукхагIа нах юкъе ца озаш чакхйовх. ХIаьта цу собраней решенеш а цкъала кхоачашъяц, наьхаIа тIа юс.

Конференце къамаьлаш даьраца йоахар цхьайолча предприятешка е йоагIа йоакхо яц къахьегама хьалаш тоадара. Масала, Н. Анисимова цIерагIча ГГНПЗ оборотни хий телача блоке болх бу хьалих йаьххача хана летьа беляш дилар хиланадаргдени санитарно-бытовой хьалаш кхьоколла яхаш. «Грознефтеоргсинтез» яхача объединене кулгалхоша из дош къовсталаш «Труд» яхача газето хьоахаялийца. Е йоагIа йовкхо иц гонахьара фи дикагIа хилийтара, сьполнакаш дIанхара, производственни шалатщен вибрацешцен къовсам лоаттабара, болхлой спецбарзакъашца Iалашбара «Трансмаш», А. Шерипова цIерагIча, Гудермески кирпични заводашка, кхьига предприятешка.

Цу хьакъехьа кхьича делегаташа сания дийцар мехкдаьттан газовни промышленноста болхлой профсоюзен юрта боахама болхлой профсоюзен обкомий председателаша В. Н. Зубковси Н. В. Полушкинеи. Уж дешаш къестадеча дукхагIа уйла тIаахийта езараш шоаш боллаше а.

Конференце къамаьл даьча трамвайно-троллейбусни управлене водителя В. Е. Колодяжнаяс, «Грозненский молочный» совхоза хьайкхарчу делаечо В. Ф. Куличенковс теркам тIабахийтар нах болх беча моттигашка дIакхулара, мах беча организацей болх товбара, хилийзо дарлдоацача тодарашца укх Iалашбара дукхагIа йоакхо е езаш хилара.

Конференце хьинараша йоахар къахьегама коллективашка хьинарегIа лоаттабеза къахьегамен производственни дисциплина телхаераща, къаракъаш мелара, прогулаш яра, общественни хьаштел хьалха шийн хьашташ уттадара, хIамаш лечкъаяра, боахам тесса лелабара духьалара къовсам.

Къамаьлаш даьча делегаташа белгалдир цхьайолча профсоюзни организацеша «Идеологически, политико-кхетамa болх дIахо тоабарах» болча КПСС ЦК соцамо дIадехараш диза кхоачаш ца делга.

Республика къахьегамхошта лаьрхIа 57 клубни учреждени, 53 библиотека, 150 киноустановка, 8 автоклуб я. Бакъда, царех биза пайда эцац. Сакъерламе доацаш саготдолийтаи мероприятеш чакхйоах КМС-2, Грозненски аьшкбетонни конструкцей заводе, «Победа» яхача винзаводa клубашка. Цох бола бехк эггара хьалха тIабуж профсоюзий отраслевой обкомашеи ФЗМК-теи. Цар де доагIар дац клубаш берригa идейно-политически культурно-массовии болх бара центраш я хиина дIаоттара.

— Клубашка беча балха кертттера моастагIа формализм я. Цунца хьадда къовсам лоаттабе беза, — аьлар конференце «Красный молот» завода профсоюза завкома председателя В. И. Остапенкос.

Къахьегама законодательство леладара, социальни страховани дегIайоалаяра, дарба дун профилактика юи учреждениеш хьалъяра, наьха жилищни хьалаш тоадара, общественни кхачани торговлен, бытовойи коммунальни гIулакхаш деча учрежденейи предприятейи болх товбара, кхыдола дешаш дийцар конференце къамаьлаш даьча Л. Н. Толстой цIерагIча ЧИГУ ректора М. П. Павлова, медицински болхлой профсоюза обкома председателя М. М. Межидовас, туризмаи экскурсейи областной совета председателя К. И. Мусаева, кхьичар.

Конференце тIайийцача соцам тIа белгалду облсовпрофи профсоюзий комитеташи СССР хьаль 60 шу, Нохч-ГIалгIайчен автономе 60 шу на шийн лоIамагIа Россеца юкъейха 200 шу дизара кийчо еча шоашкара доагIа даькъа лаца дезилга.

Конференце къамаьл дир КПСС обкома шоллагIча секретара Л. Д. Магомадова. Цо дийцар КПСС XXVI съезда решенешкара хьадоагIача профсоюзни организацеи декхарех. Укх карарча шера а цхьайттaлагIча пятилетка а планаши тIанийца декхараши кхоачашдеча хьинаре дакъа лаца укх декхарийIа хилара уйла тIаахийтар цо.

Крупенин Александр Дмитриевича — «Компрессор» яхача московски завода фрезеровщика хиина хьалха, 1981 шера шоле, кхоачашьяь шера йола задани, хIаьта пятилетка хьалхарча шин шера план 1982 шера февраль бутта кхоачашьяьна аьнна декхар тIа а ийцад.

Социалистически яхье [illegible] А. Д. Крупенина еннай Ленинни [illegible] орден. 1981 шера [illegible] Октябра 64 шу дизара [illegible] Крупенин Александр Дмитриевича [illegible].

А. Д. Крупенин [illegible] профессий йолаш, технологех дика кхетам ва, хьинар дола рационализатор ва.

Из производстве [illegible] Александра Дмитриевича [illegible] механически цеха участки [illegible].

СУРТА ТIА: фрезеровщик А. Д. Крупенин [illegible] яхача программагIа Центральни телевидене [illegible].

Аьрдакъара: [illegible] «Компрессор» яхача завода партийни комитета секретарь С. А. Ползякин, завода директор А. П. Поляков, фрезеровщик А. Д. Крупенин, [illegible] передача [illegible].

В. КОЦЕНКОИ сурт. ТАСС фотохроника.

Доазол дехьара

Япони къахьегамхой раьза хила дага бац пачхахьалкхен предприятешкара дукха нах балхара дIабаха а социальни гIулакхашта дIаяхийта еза бюджетни расходаш юхаозара а лаьрхIа «административни реформаш» оалаш йолча либерал-демократий правительства кийчъяьча программана. Дунаха лзараш нах юкъе болаш Токио хиначча митинга (сурта тIа) юкъе дакъа лоацарашка да «Дуккха нах балхара дIа ма баха! Тхо духьала да экономикана милитаризаци яра!» яха йоазош тIадола транспаранташи наьха тIа деача плакаташи.

ТАСС фотохроника.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

ДОТТАГIАЛЕИ ВIАШИ КХОТАДАЛАРЕИ ХЬАЛЕ

КПСС ЦК Политбюро члена, СССР кхьича мехкашцарча гIулакхий министра А. А. Громыкои ПОРП Политбюро члена, ЦК секретара, ПНР кхьича мехкашцарча гIулакхий министра Ю. Чиревен Москве дIа-юха даьча къамаьлаша кхы цIаьхка а хьахьекхар Советски Союзаи Польски Халкъа Республикаеи юкъера, шин мехка халкъашта юкъера цхьоагIо, доттагIал, цхьана леладу гIулакхаш дохаргдоацаши беркатеи хилар. ДIа-юха дуьцар дика кхетадара хьале къамаьлаш деча хана министраша белгалдаьккхар доттагIала, цхьана гIулакхаш леладара, вIаши гIо дара хьакъехьарча Договора, Варшавски Договорани ВIаши Экономически гIо дара Советаи юкъе вай пачхахьалкхенаша хьинаре дакъа лацара ларда тIа советско-польски гIулакхаш дIахо йодача хана а дегIадоагIаргхилар. Уж гIулакхаш марксизма-ленинизмаи социалистически интернационализмаи йохаргйоацача принципех ког гIоргIолга еш да.

Министраша йийцай шиттa хIанзарча дунеи халкъашта юкъерча хьала кертттера проблемаш, къаьстта империализмаи милитаризмаи низаша леладу гIулакхаш бахьан долаш из хьал массанахьа чоалхане даларга хьежжа яраш а юцаш. Цар чIоагIгIа харцахьа лаьрхIар тIехххьарча хана СССР-ан ПНР-ан духьала США правительства леладу дискриминационни гIулакхаш. Даьча къамаьлий итогех цхьана лаьча непатеха араьккхача коммюнике тIа уж гIулакхаш лаьрхIад Польшера хьал тоадара, кризиса кIалхарвалара духьале е гIертар санна, цун социалистически чIоагIалеиаш йохаяраи цу мехках Европера кхохкама хьурч баран тIаерзаль акцеш санна. Москве дIа-юха къамаьлаш деча хана суверении Польша чурча гIулакхашта гIожача тайпара юкъегIертар санна харцахьа лаьрхIай НАТО мехкий кхьича мехкашцарча гIулакхий министрий Брюссельски совещане заявлени.

Советско-польски [illegible] дола гIулакхаш кIоаргдалари шордалари санна лаьрхIа доагIаш да 1982 шера СССР-ан ПНР-ан юкъерча товарооборотен декхараш дIа-юха телареи хьахьекхарча протоколаш кIал укх денош Москве куьгаш яздар. Цу документо цIаькха а хьахьекх советски нах интернациональни декхара тешаме [illegible].

[illegible]

ПЕРСПЕКТИВА ЙОАЦА РАСЧЕТАШ

ВIашагIлахийтта Штаташи НАТО гIоллара цар цхьоагIонхойи дIахо а гIожача тайпара суверении Польша чурча гIулакхашта юкъе гIерташи дунеи халкъашта юкъера кхохкам мехьара боахаши ба. Цунна дола теша да Къулбеседалантически блока мехкий кхьича мехкашцарча гIулакхий министраша дакъа а лоацаш 11 январе Брюсселе хиина НАТО совета лаьрхIа сесси. Из гульь хиннай США администраце инициативагIа а из тIагIортарагIа а Польшерча хьалах дола цаI мара дац дош дувца. Сесси чакхъяьнначул тIехьагIа кепатехача заявлене цIе ма дарра хьа хьох событей лелам харцахьа а боахаш, эхь ца хетгаш фактаща фальсификаци а еш. Цун автораш эхь доацаш шийн чура гIулакхаш миниш къоастаде деза кхьича пачхьалкхенна хьалхадалара йола бокъо шоай тархIа гIертилга.

ЭгIоча дIакхоачаш корзагIбаьнна ба натовски министраш. Иштта хила долгIаш да а да из: польски шоай мехка конституцега хьежжа эффективни гIулакхаш даьд, хIаьта боагIаш лаьтта граждански тIом юха а тохаш, дIабаьккхаб къаман катастрофа кхерам. Кхыча дешашца аьлча, Польшера социалистически строй дIалаккхарга дог доахаш Малхбузехьа кийчъь хиина сценареш оттальча йисай. ХIаьта укх хьальраш, цар расчетех тийша хIама а доацаш ПНР-ера хьал тоадалара процесс дегIайоагIача хана алха эгIазъухаш дорхбалар мара кхы де хIама дезаш бисаб.

Брюссельски заявлене дерригача дунеина къаьгга дIахьекхи польски халкъа къизагIа вола моастагIа мала ва. Духхьал хIана Польшера хьал тоалуш латтача хана, дукхача хана дерттIа болх ца беш хиина фабрикаши заводаши боарамагIа болх бе йоласиначул тIехьагIа, бака нах эшача хIамашца Iалашбе болабьча хана вашингтонски администраци гIерт цу гIулакха новкъарле е. ПНР хьакъехьа экономически кхыйолеи «санкцеш» юкъе я кхуллаш, гIулакх толладара дола шийн [illegible] НАТО гIоллара партнерашка юкъе а уьлаш.

Польша юха а кегара кхьийта гIерташ шоаш хилар хьагуча а деахаш США-ен цун цхьоагIонхоша [illegible] процесс нохха а [illegible].

[illegible]

иъа, социалистически созружества член. Из дага доагIаш хила беза, ТАСС заявлене тIа белгалдаьккхад ма хиллара, социалистически польски пачхахьалкхена тIахкудаш мел бараш.

ЮХА А ХЕСТАВУ АГРЕССОР

Вашингтоно лийзоIачох кэмп-дэвидски барт хьалла цийтара керда то хиина дIаотта езаш яр дIадахача кIирагIа США пачхахьалкхен секретара А. Хейга Египте яь хиина визит. АРЕ президентаца Х. Мубаракаца, кхьича мехкашцарча гIулакхий министраца К. Х. Алица, кхьича египетски кулгалхошца цо яь переговораш кертттерча даькъе «палестински автономи» оалаш йолча Вашингтони Тель-Авиви Иордан яхача доалагIа хий Малхбузехьарча йистеи Газа секторе бахача наха кхоча долла гIертача деша хьакъехьа хиннай. «Автономе» режимо торо хулийтаргья, США-ен Израилен лерхIаш ма хиллара, шийн лоIаме йола Палестински пачхахьалкхе вIашагIъя ца йоалийтеи цу районашка дIахо йодача хана израильски аннексия яра дола хьалаш кийчдеи.

Американски эмиссара визит чаккхъьяннай египетски кулгалхошта гучахьа IоткъIам бара хьале. Вашингтона Тель-Авиви гIерт Израильски условех «автономи» яра Египет раьза хилийта. Цар бе доалла шантаж яра дола геро да укх шера апреле — кэмп-дэвидски баргаra хьежжа — хIанз а ше оккупаци яь йолча Синайски ахгIайрен дакъа Египтана юха дIадала хьалхагIа Израиль раьза хиина хилар. Тель-Авиво, хоаш ма хиллара, тIанийцай Синаера баха хоашабаь израильски нах дIабоахилга юхаозарах йола решени. ХIаьта кхьича мехкашцарча гIулакхий израильски министра дIакхайкадаьд Израиль «автономе хьакъехьарча дешах кхы юхалргьац» аьнна. Политически наблюдательша цу тайпарча ультиматумии дехарех лоархI Египта шийн лаьттaш цунга дIа ца хьачийтара духьале еш дола хIама санна.

США госсекретара Каирехьача переговорашта хьаьвхьаи из визит. Вашингтоно цига ахийтача кхаьбарий визиташ а санна. ВIашагIлахийтта Штатий хьашташ Iалашдара, хIаьта шоашта «стратегически цхьана гIулакхаш леладара» хьакъехьа царца барта йолча Израильа а хьалташ Iалашдара яь хиннад.

Кхаре А. Хейга яь визит [illegible] ООН Кхерамзлен Совето Голански лакхалеи Сири районе законе гIа йоацаш цо аннекси ярах йолча Израиля духьаларча санкцей хьакъехьа [illegible].

[illegible]

И. МАСЛЕННИКОВ,
Ю. ЗАПАТИН,
Г. КУВАЛДИН
(ТАСС).

Сийлахьча юбилеяшта нахъадоьлхаш

ИНТЕРНАЦИОНАЛЬНИ ДОТТАГIАЛ ЧIОАГIДЕШ

Геттара дика цхьа кица да вайнахьа: «ДоттагIа воаца саг тIъам боаца лаьча морг ва». КIоарга маIан долаш, моллагIча расахи къамахи бале а наха юкъера гIулакхаш хьахьокхаш да из. Эрсийи вайнахьи доттагIал чIоагIденад паччахьа самодержавена лоаттабаьча къовсаме, Даймехка юкъарча моаста гIашта дукхьала даьча тIемашка.

Инарала Раевске кхеваьча Чеченский Александра лакъа лаьнад 1812 шера хиннача Даймехка тIем тIа. Нохч-ГIалгIай дивизионаш эрсашца, украинцашца, сийлахьйоккхача Россе кхыча халкъашца оагIув оагIох а теха майра лийтай турецки гIаьрахоех Болгари эрсий бIупо мукъа йоаккхача хана. Граждански тIема шерашка турпалаш санна лийтаб вайнах Советски Iаьдал бахьан долаш. Брестера Анадыре кхаччалца: Кошевой Олеги Нурадилова Ханпашеи, Космодемьянская Зоя а Тутаева Асет а, Мазаев Маташи Дотмурзиев Ахьмади, Гастелло Николай шоай сийле малха а йита лийгаб адамий таханен кхоанен бахьан долаш.

Фашистски рейхстаг лакхача салтий бераш берий бераши тахан БАМ буллаш — 20 бIаьшерен тамаш гойташ да. Коммунизмана — доале даттар къахьегам, машар, кийсхо, халкъашта юкъера вошал хургдолаш йолча общественна тIехьарча къовсамхой эстафета яхьа ма йоаггIара дIахьу цар. Уж деррига тIамаш Кердача Редантерча № 24 йолча 8 шера школерча дешархошта хоргда урокаш тIа хайна ца Iеш. хьехархоша М. И. Льяновас, А. К. Цечоевас, М.-С. Дзауровас, кхычар хьинаре дакъа лоацаш болх беш йолча «ДоттагIал» яхача интернациональни доттагIала клуба занятешка а.

Тха школерча бераша дIаюха дукха кайхаташ ухийт вай мехкарча шоай доттагIащцеи доваол дехьарча шоай ханнарчарцеи. Масала, шоайла дIа-юха кахьаташ кхухьийт 7 классерча Льянова Iайшетеи Краснодарски края Плавлеиское яхача поселкерча Кувашникова Верасн, 7 «а» классерча Дарсигова Мадинаси Тульски области г. Новомосковскерча Садохина Людаси, 5 «а» классерча Льянов Мухьмадеи Болгарерча Сандов Илкиурен, 7 «б» классерча Янжараша РаIашатеи Iашатеи Къулбаседа ХIирахьарча Октябрьское яхача юртарча Кудзагова Эльзайцен Джигкаева Тамилайцен, 7 «б» классерча Цурова Мареми Алма-Атарча Жабыльбаева Гульмараси, дукхача кхычар.

Шоай письмош тIа бераша вIаши дувц шоаш доахача толамех, шоашта хоза хетача гIуллакхех, шоай школа гIуллакхех, доазол дехьарча акхар ханнарча берашта дукха хIамаш хов цар тIара советски наьха вахарах. Советий Мехка бераша миштах деш а са миштах доI а.

Дукха оагIош йолаш ба КИД-ъ болх: цуица да тIемен къахьегамен ветеранашца вIашагIкхетараш а. «Цхьан дезаде а долаш — сийлахь доккхача лерхIачуига» яхаш тема а йолаш заочни навыкъаш дар а, хIаьта иштта ленински моттигаш йолча хилар а, цуица а къонача антифашиста Дийнахьа кула форумаш а, «Сона дуне бIаргагу» яхача темах сурт дикагIа хьан дулл хьожаш ю конкурсаш а. тIема патриотически интернациональни идле хьажараш конкурсаш а.

Цига КИД-а совет йолаш берий чIоагIа дог эттар Къулбаседа ХIирайчеи Пригородни райони Октябрьски 8 шера школерча дешархоиша вIашагIкхета. ВIашагIкхетара, иза деза, бокъонца е ма йоагIаза яьир кийчо; заочни нихъ бир ХIирашкахьа гIо тIа, цул истории культурен яйзар. вахьна араьлхача Малгобекски Пригородни районни газетий номераш тIара материалаш Iомайир. Иштта Октябрьске шоай доттагIий болча хьоашалIа бахар тхабираш.

Цига вIашагIкхаьнтача тема Iарах [illegible] а дукха хIамаш хайра. [illegible] шоай [illegible] дага баьлар, цар дий [illegible] Кердача Редантера вIашагIкхетила. [illegible]

Октябрьски школера шедайтача письмо тIа Джигкаева Тамилас дег тIара баркал йоах кидовцашта шоана сел безаме тIаэцарах. «Вай доттагIал чIоагIа леладерг дагах теш со» — аьлу цо. ХIаьта Кудзагова Эльзас шин толамех яьду, тIаккха дIахо йоах: «Iайшет, чIоагIа хоза хийтар тхона оаш шоай школе тхо тIаэцар. ЦIаккха а диц ца луш тха дегашна латтаргда из вIашагIкхетар. Баркал хилда шоана шоай город, музей, белгалагIа йола моттигаш хьайовзийтарах. Тха кIаьнкаштеи йоIаштеи дезаделар шун доттагIал».

Из вIашагIкхетар кидовцай дегашна а сурташ тIа а дусар. Цу суртех яь стенд оттайир «Вошал» яхача клуба уголоке.

Дукха да тха бераштa кхераIдийна дика хIамаш. Цар 10 тонни тиша аьшк гулдаьд, 300 га дIаегIай, 24 гектара тIарча комсий беша Iуналдаьд, 36 тонни комсаш чулйцай. Тиша аьшк гулдарах шоаш даьккха ахча (бIаь сом) Машара фонде дIачудехкад цар.

ХIана сийрдача, гIозача вIейшта — Нохч-ГIалгIайчен автономе 60 шуи из шин лоIамагIа Россена юкъелха 200 шуи дизара — накъаяхa кийчлуш я вай республика. Дог айдеш дола, сийрда общество — коммунизм хьалъяр дукхьа къовсам лоаттабеча юкъагIа чIоагIденна эрсий, нохчий, гIалгIай сийлахь-доккхача вошала цIей да из.

Еррига республике а санна, цу дезача деношта кийчо яра болх дIаболабеннаб тха школе а. ДIалхача заманахьара хIамаш ма дарра кхетадергдолча чоалханеча процессана бIаьш бераш юкъеозара. хила ма доагIара дола исторически хIама хиларах тарра кагий халкъаш Россена оагIув билла гIертара бахьанаш Iомадара беча балха дика вIаштIехьъаьккха система кийчъяй педколлективо.

Цу гIуллакха чакхйоахаш а тайп-тайпара довзара-кхетама мероприятеш. Классе боацаш беча цу балха центр а хинна дIаэттай тха школера «Вошал» яха КИД. КИД-а совето хийцай шин план. лоархIаме хIамаш дихьад цу юкъе. хьалхагIачул шерагIа дувца лаьрхIад шоай ханнарчарна нохчийи гIалгIайи исторически кхелех. Россецарча цар юкъмоттигах, шоай лоамагIа Россена юкъебахар бахьан долаш тахана праз царга кхачча хиларах. Цу прогрессиви исторически ацто йоалаьй вай край Октябра байракха кIал. социализма коталонга.

«Халахь, хьай край ца йовзе, хьайна дуне довзаргдоацилта» яхаш тема а йолаш шин края истории культурен дикагIа хьаьна хов, «Лоамашка да са дог» яхача темах сурт дикагIа хьан дулл. «Деха са илли» яхача темах эрсийи гIалгIайи меттала дикагIа стихаш хьан еш хьожаш конкурсаш хургья школе. Чакхъяха лаьрхIад «Россия! Са Даьхе» яха литературни сийре. «Лоаман край — легендай край» яха заочни экскурси. «Дукхача халкъий вошал дих укхаза». «Сийлахь-доккхача доттагIалах лаьмна беркат» яха комсомольски собранеш. «Халкъий — пенирий барт тайнача делаль», «Ховстам хилба доттагIала» яха пионерски сбораш. «Сийлахь-боккхача Октябра сердалено сийрдаьккха цхьоагIо», «В. И. Ленини Нохч-ГIалгIайчен [illegible]» яха классни сахьаташ, даьй революциони моттигашка походаш (Мужичи — ГIуле — Фуртоуге). тIемен къахьегамен моттигашка а музейшка а экскурсеш.

Деза цIейи дола деношна школе сайренаш хургья «Даим цхьана», «Са республика на тIа курра тешаш ягIа Iилинча байракха» яхаш. ХIаьта хьажараш — конкурсаш, беседаш, вIашагIкхетараш мел хургдаI! Доаца аьлча, [illegible], безаме, лоархIаме бола ба бераштa кийчбеш дагар.

Дукхаьл иштта лелалеча гIуллакхаши Iомаду берашa вIаши лархIа, [illegible] [illegible]

М. ЦЕЧОЕВ.

МагIалбика района Кердача Редантерча № 24 йолча 8 шера школа занятешка «Вошал» яхача КИД-а куратор.

АРМЯНСКИ ССР. Графикал дика хьалха яьпи къахьегаш я «Электрон» яхача завода Кафански филиала коллектив. Республика къонача предприятехь къахьегачхоашта 1982 шу дIадоладенад чакхдаьккхача шера декабрь бетта. Итт шу хьалха ЭВМ элементарни деталаши уллаш еш а царна монтаж еш а шин болх дIаболабаь болча цу коллективо керда хIоаторча ханара продукци — «РПН 600» яха дисплеяш арахец. Уж лаьрхIа а балха моттигашка автоматизированни бусам лоаттабара. Шин тайпара сагаьх компьютерашь юкъе бусам лоаттабеш а уж. Кафански дисплееш шерра пайда эц халкъа боахаме. Уж дIаухийт Москве, Ленинграде, Киеве, Новосибирске, Владивостоке, мехка итташ йолча кхыча городашка.

СУРТА ТIА: ОТК контролераш С. Акопян Г. Меликсетяни (аьрдехьара вар) кийчача продукцена эггара тIехьара тохкамаш деш ба.

Н. ШАХБАЗЯНА сурт.

ТАСС фотохроника.

СПОРТА—ХIАРА ДЕННА ТЕРКО

«Наьха унахцIенон йоахко яр, — аьлар КПСС XXVI съезде нов. Л. И. Брежнева, — физически культурен спорти дегIадрах дIакъовстале йиш йолаш дац. Московски Олимпиадо къаьгга хьагайтар советски спортсменашта карагIдаьнна башхадика хIамаш. Цхьабакъда, вайна даим дагадоаллар алха спортивни лакхалениаш хинна ца Iеш, эггара хьалха физкультурен спорти шерагIа йоаржаар да. ХIаьта дукхагIа болча наха спорт дукхьал уж хьежа уха моттиг мара яц. Цу тайпара хьал тоаде деза. Физически культура дукккхача наьха хIара денарча вахара юкъеяхьоеза, къаьстта берий вахара а хьош».

Дахача шера сентябрь бетта орабаьнначa «Физически культурен спорти дIахо а шерагIа йоаржаяра» хьакъехьарча КПСС Централи Комитетон СССР Министрий Советон, цул тIехьагIа КПСС обкомон Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советон тIайцача соцамаша чIоагIа йоакхо ю тIехьа-тIайоагIача хана физкультуран спортан нах шерагIа юкъеозара, спортивни говзал лакхъяра.

ХIана тха районе болх беш физически культура 46 коллектив я, царех 20 — школашка, 15 — производстве, 2 — профтехучилищашка. Царна юкъе ва 22 эзар физкультурник. 1981 шера цхьоалагIча разряда 29 спортсмен кийчве везача 41 саг кийчдаьв оаха. Мастерала 6 кандидат кийчве везача — 10, шиннех — СССР спорта мастераш хиннав. Тайп-тайпара массови разрядаш кхоачашъяьй 6 эзар совгIча саго. ГТО комплекс дIаеннай 6529 саго.

Районе физкультурен спорти дегIайоалаеча хьинаре дакъа лоац районерча берий-кхелетарий спортивни школо (СДЮСШо). Укхаза кийчбу лакхарча класса спортсменаш. Дахача шера, дукхьал укх школо ше цхьане кийчдаьв хьалхарча разрядах 24 саг, спорта мастерала 8 кандидат, 2 спорта мастер. Соахка цу школа дзюдоистий командо кхоаза дакъа лаьцад Караганде, Фрунзе, Алма-Ате хиннача Еррисоюзни турниракшка. Цу массанахьа а дика аьттув боалаш цIа а ихаб наьсархой. Эггара хьалха уж толамаш даха вIаштIехьдаьннад Наьсарерча берий, шоай болх безаш из бизза беш бола тренераш Мартазанов Абулзити, Джамбулатов Мухьмади, цу школа директор Мерешков Яхьъи хиларца.

Района вIашагIтехача командаша дакъа лоац районе а республике а чакхйоахаш йолча тайп-тайпарча спорта ляхьашка. ала деза, цига цар доахаш дола толамаш а эз дац аьнна. Иштта, республика ГТО Iан а ахкара яхьашка хьалхарча моттиг яьккхар тха [illegible]. Из бахьан долаш [illegible] кхаьчар цу яхьа кубок, [illegible] делар хьалхарча степена диплом.

ХIара шера дешархошца районе чакхйоах оаха «Орленок», «Зарница», «Колосок», «ТIоарска бургац» яха цIи йола спортивни яхьаш.

ВЛКСМ райкома йоакхоица вIаштIехьдоал тха дукха бераш юкъеозаш дикача толамашка кхоачаш уж мероприятеш чакхъяха; тIехьагIа цу тайпарча республика мероприятешка дакъа лаца а.

Дукха да тха балха кхоачамбоацараш: хеттача а аьшача а бесса дукха нах юкъеозаш шерра боаржабе вIаштIехьдаьннадац тха районе физкультуран спортеи болх. Къаьстта эзала лел из гIуллакх производственни коллективашка. ХIаьта уж коллективаш хIана районе 15 я. Цхьабакъда, лерттIа из болх дIаоттабаь дукхьал цхьа «Электроинструмент» завод мара яц. Из да цу завода директора Зурабов Мухьмада, партийни, профсоюзни, комсомольски организацешa физически культурен спорти дегIаяра, дукхагIча нахага цу юкъе дакъа лацийтара цар йоакхо яр, эшшаш дола гIо-новкъостал деш хилар, партен правительствон цу гIуллакха еш йола йоакхо йовзар. Дукхача организацей, предприятей кулгалхоша кхетадац уж бехктоккхаме гIуллакхаш долга.

«Дахо йолача хана Нохч-ГIалгIайчен юрташка бахача наха йоаржайойла физкультурен спорти» яьнна 1980 шера тIайцача соцам тIа аьнад: «...Совхозий, заводий, комбинатий, организацей кулгалхошта, колхозий правленешта тIадулладда цхьа бутт балалехьа физкультурно-оздоровительни балха инструкторий-методистий штатни единицаш боахама штатни расписанешта юкъейоалаяьга». ХIаьта тха районерча 15 предприятех 6 мe мара из дош кхоачаш даьдац.

Цхьан заводо, организаце шоай стипендеш а луш цхьанна дешаро заведене хьеш яц физкультурни спортен кадраш.

Предприятеней организацешеи физкультурни болхлой балха хьаьцара, мукъабалийтара гIуллакх «Урожай» яхача районни шин лоIамеча спортивни обществана ца хойташ леладу. Из бахьан долаш спорте болх беш хул цу балха вIалла бала боаца, из болх бовзаш а е безаш а боаца нах. Нийслу кхыдола а кхоачамбоацараш. Района дукхача коллективай яц цхьанна тайпара спортивни база, яц эггара аттагIа йола спортинвентарь, яьлц кхыметтел чоалхане йоаца спортивни майдаш. Уж кхоачамбоацараш да цу боахамий кулгалхошта шоай декхараш ца довзилга, юрта кадраш дIачIоагIъяра долча гIуллакха, наьха могашал тояра, лоаяра, къахьегам безаш а Даьхе лорае кийча болаш а кагирхой хьалкхебеча физкультуран спортон хьаллоацаш дола дакъа цар кхетадеш доацандаь.

Геттара по латт районе бахархой, къаьстта а бераши кхелетараши спортивни инвентараца Iалашбелга. Спортинвентарь меттел, эггара аттагIа йола спорта форма эца а моттиг яц районе. Лакхе вай дийцача соцамаш тIа белгалдоаккхаш къоастадаьд хIара сага физически культурен, спортен, туризмен дакъа лаца торо хилийтар дукхьа масседолча хIамаца Iалашо елга.

Къаьстта йоакхо е еза допризывни призывни ха йолча кагирхошка ГТО комплекса нормативаш дIаллийтара, спорта тайп-тайпарча хьисапий спортсменаш-разряднекаш болаш уж кийчбара, топаш кхувса Iомабара, кхыдола хIамаш царна довзийтара.

Кагирхошта хьалхара тIема гIуллакх Iомадеча диза дакъа лоац топаш кхувса Iомабаро, хIаьта, халахете а, районе яц вай эамо дIадехьача бесса кийчъяь цхьаккха стрелкови тир.

1978 шера КПСС обкомои Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советон тIайццабар тIехьа-тIайоагIача хана районера физически культурен спорти дегIайоалаяра, спортивни гIишлош хьалъяра йолча программах бола соцам. Цхьабакъда, хIана а тIехьа кхоачашбаза ба из соцам. Масала, цу тIа аьнналар 1981 — 83 шерашка Ахриев ГIапура цIерагIча «Электроинструмент» завода хьалйойла наьк ду бассейни стадиони, 70 эзар совгIа саг нахача тха районе цхьаьккха спорта гIирс бац. Из гIуллакх дIахо тесса лелале йиш йолаш дац. Цудухьа оаха новкъостал дех цу гIуллакха бехктоккхаме мел йолча организацешкара.

Б. ДАХКИЛЬГОВ,

Наьсарен района спорткомитета председатель.

Сенкевич Юре книжка

> «Адамаш вIашагIа тохаш мел дола хIама Iаламцара да, лархIа делаш а да, хIаьта, адамаш вIашагIа къоастадеш мел дар искусственни да, дIадаккха делаш а да».
>
> Тур ХЕЙЕРДАЛ.

Уж цIи хезача наькъахочун лешаш эпиграфа меттa оттадаьд шин книжка тIа Хейердалаца цхьана «Ра-1», «Ра-2» яхача кемашца никъ беш хиннача советски лоро Юрий Александрович Сенкевичa. «Ра» тIа а хайна Атлантике гIолла» — иштта я книжка цIи. Из арадаьннад дукха ха йоацаш «Берий литература» яхача московски издательстве Ю. Сенкевича шеи, иштта экспедице кхыча доакъахошеи — египтянина Джорджа Сориалеи цIи хезача итальянски наьнъахой альпинисти хиннача Карло Маурей фотоиллюстрацеш а йолаш.

Экспедицей еча хана Ю. Сенкевича дневникаш леладаьд, царех хилар санкъердаме лоадаьча книжка иIийле. Автора хиннараш алдаь а ца Iеш, тохкам бу тайп-тайпарча мехкошнара чоалханеча а ца хиннача тайпарча а хьале вIашагIкхийттача наьха юкъмоттигий. Халача хьалашка сага вахара проблема — керттера тема я Ю. Сенкевича балха тIа, нагахь санна аьсалене, лакхача лоамаш тIа, бийлача океана тIа, Арктике, космосе дале а. Тур Хейердала экспедицешкa дакъа лацарах торо хилар автора дукхача къамех болча нахах латтача, дунеццара дIакъаьста йолча экипажа члений оамалех уж психологически цхьан тарбаларахи йIаьхийн лоархIамеи материал гулъе.

Из книжка ладе атта даьр Хейердала экспедицеех лаьрь дукха да. Ю. Сенкевича хьалхашка лаьтта декхар дар цу гIуллакха дешачон ца йовза оагIув а лоха, безам тIагIоргболча тайпара из кийцар. Из декхар цо кхоачашдир. Книжка деш божхала санкъердаьна. Ю. Сенкевича юкъедоаладу дукха хаттараш, тайп-тайпарча юкъарча гIуллакхех, цхьала, дукхавахьаннех а коллектив вIашагIа миштa кхет хьокха гIерташ.

1978 шера Сенкевич Юре дакъа лаьцар Тур Хейердала «Тигрис» яхача эрах даьча лодка тIа Индийски океана тIа керда никъ беча. Цу экспедицех дувца воал из тIехьадоагIача шийжка тIа.

БРЯНЦЕВ Александр.

(АПН).

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

БАМа къулбаседенгахьара оагIув

Вай мехка билла лерхIаш ба цхьаькха Беркатит — Томмот-Якутск яха меридиональни машинникъ. Цунах хургда БАМа къулбаседенгахьа дода дакъа. Цу наькъо вахара юкъеозаргья керда лаьттанна иIалхара гаьзаш, сихдергда территорей социально-экономически шерра караерзаяра гIуллакх.

Нерюнгрински кIор боаллача моттигера бIаь километр къулбаседенгахьа вахача дIатIаотт Къулбехьен Якутерча Алдански оалача аьшка руда доаллача провинцена. Цун прогнозни запасаш 20—25 миллиард тонна я, хIаьта царех 12—15 миллиард тонн эггара эффективнегIча хьайиллача способах даккха йиш йолаш а да. Iаьржача металлургена керттера бийдала ресурсаш иштта аьттув болча тайпара цхьана нийсъенна моттигаш шинкхаь районе мара яц вай планета тIа, масала, Эльзас-Лотаринге, амма рудай а кIора а дикагIа диллача Якути тIех я. Цудухьа Къулба-Якутски территориально-производственни комплекса дIахо формировани яр Гаьнарча Малхбоале эггара йоккхагIа хургйола металлургически комбинат хьалъярца дувзаденна да. хIаьта хьалхарча аргIанна цунна лаьрхIа планировани еш да БАМа къулбаседенгахьара дакъа.

Башха совгIа-эшашагIа боацаш ах билла баьлча Селигдарски оалаш йолча апатиташ йоахкача моттига дIатIаоттаргба Якутске бода машинникъ. Укхаза шер-шера лакха йиш я йиъ-пхиъ миллион тонн минеральни удобренеш хьалра чIоагIа эшаш йола фосфора пятиокись.

Экономисташа хетаргахьа даьча лоархIамагIа, Беркакит — Томмот — Якутск яха машинникъ билларга дIагIоргда башха совгIа эшашагIа доацаш цхьа миллиарди ах миллиарди сом. хIаьта дIададахар юхаметтаоттаргда ялх шера. Наькъа улув гIоргда моллаг итт гаргга йоккха хола тоаль поселок, царех хургья таежни края керда территори караерзаялра йола центраш.

Машинникъ автономни республика столица а Лена яхача долача хи тIара йоккхагIа йола порт а йолча Якутске кхачара аьттув болаш хургба. Якуте газови промышленность дIахо дегIайоалалра а перспективе мехкдаьттанр хьалра а. сихдергда дунен тIа эггара йоккхагIа йолча Ленски кIора бассейна разведка яр а караерзаяр а.

Виктор ЖУРАВЛЕВ.

АПН корреспондент.

ТЕЛЕВИДЕНИ

19 ЯНВАРЬ

I — ПРОГРАММА.

8.00 — «Ха».
8.15 — «Эрсий романсе».
10.15 — «Ляьттан саг». Советски Союза шоззa Турпала, СССР летчика-космонавта В. И. Севастьянова дола телевизионни документальни фильм.
11.15 — «Семнадцать мгновений весны». Телевизионни художественни фильм. 5-гIа серн.
12.20 — «Кердадараш».
13.30 — «Кердадараш».
13.40 — «Юртара вахар». Документальни фильмий программа.
16.50 — «Хьехархочa». Телевизионни журнал.
17.20 — Централи телевидени Еррисоюзни радион берий хора концерт.
17.50 — СССР-ан Съерра Леоне ...
[illegible]
20.30 — «Бойся дальнего хайла ...»
20.45 — «Денен хьалхашта [illegible] панорама».
21.30 — Ведан долах бола СССР чемпионат. «Динамо» (Алма-Ата) — ЦСК ВМФ.
22.00 — «Ха».
22.35 — «Укхаза да тха цIа». Художественни фильм 2-гIа серн.

20 ЯНВАРЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.45 — РСФСР халкъа артиста композитора Р. Хазиа произведенех оттадаь концерт.
10.15 — «Кинопутешественникаш» клуб».
11.10 — «Семнадцать мгновений весны». Телевизионни художественни фильм. 6-гIа серн.
12.20 — «Кердадараш».
13.30 — «Кердадараш».
[illegible]

РАДИО

[illegible]

Исторен культуран памятникашта реставраци еш латт

Укх шера чакхдаьлар Ленинграда эггара хьалхагIа йолча гIишлона — 1710—1721 шерашка хьаьлъяьча Меньшиковски дворена реставраци яр. Архитекторий, искусствоведий, реставраторий, тайп-тайпарча специалистаи йолча наькха шинца петровски хана гIанордаш тIа [illegible] дворена сибат меттаоттаяьд. [illegible]

[illegible]

САМОЙЛОВ Иван

РАСКИН Абрам.

(АПН).

ТХА АДРЕС: 364007, г. Грозный, Маяковски ул., 92. Телефонаш: редактора — 2-45-67, редактора заместителя — 2-85-07, ответственни секретаря — 9-24-06, ... промышленности транспорта — 9-21-01, юрта боахама — 9-21-06, культура — 9-24-05, письмой — 9-21-07, корректорскe — ...

НАШ АДРЕС: 364007, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-67, заместителя редактора — ..., промышленности и транспорта — 9-24-01, сельского хозяйства — 9-21-06, культуры — 9-21-05, писем — 9-24-01, корректорской — ...

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковски, 92.

Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92.